

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalityön koulutusohjelma
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö
2014

Minna Kirkkala-Virtanen

VOIMAANNUTTAVA VIRKISTYSPÄIVÄ AMMATILLISEN PERHEKODIN LASTEN LÄHEISILLE

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

Syky 2014 | 46 + 7

Laura Närvi

Minna Kirkkala-Virtanen

VOIMAANNUTTAVA VIRKISTYSPÄIVÄ AMMATILLISEN PERHEKODIN LASTEN LÄHEISILLE

Tämän kehittämistehtävän toimeksiantaja oli ammatillinen perhekoti Katrin Palvelukoti Oy Uudestakaupungista. Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää ammatillisen perhekodin perhetyötä. Kehittämistehtävän tarkoituksena oli järjestää voimaannuttava virkistyspäivä ammatilliseen perhekotiin sijoitettujen lasten läheisille ihmisille. Virkistyspäivä tarjosi mahdollisuuden läheisille ihmisille ja perhekodin henkilökunnalle tutustua toisiinsa paremmin sekä läheisille ihmisille mahdollisuuden jakaa kokemuksiaan vertaisryhmän tukea apuna käyttäen. Henkilökohtainen tavoite oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida onnistunut virkistyspäivä.

Keskeiset kehittämismenetelmät olivat pienryhmätyöskentely, dialoginen keskustelu, benchmarking, muistiinpanot ja kehittämispäiväkirja. Virkistyspäivä suunniteltiin asiakaslähtöisesti ottaen huomioon osallistujien toiveet. Virkistyspäivä pidettiin heinäkuun 29. päivä Kartanon Karkurin kesämökillä. Kartanon Karkuri on tilausravintola Uudessakaupungissa.

Virkistyspäiville osallistui yhdeksän ihmistä, kuusi heistä oli lasten läheisiä ihmisiä ja kolme perhekotivanhempaa. Osallistujat toivoivat, että päivä sisältäisi keskusteluja, rentoa yhdessäoloa ja herkullista ruokaa.

Päivän kokemuksia kartoitettiin kyselylomakkeen avulla päivän päätyttyä sekä suullisella palautteella pitkin päivää. Saatu palaute osoitti, että päivä oli onnistunut ja tavoitteet saavutettiin, myös henkilökohtaiset tavoitteet. Yhteistyö läheisten ja perhekodin vanhempien välillä parani ja läheiset kokivat voimaantumisen tunteita.

ASIASANAT: ammatillinen perhekoti, perhetyö, voimaantuminen, virkistyspäivä, vertaisryhmä, asiakaslähtöisyys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of social services | Child- youth- and family work

Fall 2014 | 46 + 7

Laura Närvi

Minna Kirkkala-Virtanen

EMPOWERING RECREATION DAY FOR THE CLOSE PERSONS OF THE CHILDREN LIVING IN THE PROFESSIONAL FAMILY HOME

This development task was ordered by the professional family home Katrin Palvelukoti Oy from Uusikaupunki. The objective of this development work was to improve family work in the professional family home. The purpose of this development task was to organize empowering recreation day for the close persons of the children living in the professional family home. The recreation day offered opportunities for close persons and family home staff to get to know each other better. In addition to this the close persons could share their experiences by using the help of the peer group. My personal objective was to organize, implement and evaluate a successful recreation day.

Primary development methods were small group work, dialogic discussion, benchmarking, notes and development diary. The recreation day was planned customer-orientedly taking into account the wishes of the participants. The recreation day was held on the 29th of July, 2014 in summer cottage of Kartanon Karkuri. Kartanon Karkuri is an event service restaurant located in Uusikaupunki.

The recreation day had nine participants, six of them were close persons of children and three of them were parents of the family home. The day included, according to the close persons wishes, conversation, casual get-together and delicious food.

It was also wanted to find out how the day was experienced. Material was collected by questionnaires at the end of the day and also by oral feedback during the day. The feedback indicated that the day was successful and the objectives were achieved, also personal objectives. Co-operation between close persons and family home improved and close persons felt feelings of empowerment.

KEYWORDS: professional family home, family work, empowerment, recreation day, peer group, customer orientation

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN LÄHTÖKOHTIA	8
2.1 Aiheen valinta	8
2.2 Toimeksiantajan esittely	9
2.3 Perhetyön käyttöteorioita	10
2.4 Perhetyö sijaishuollossa	12
2.5 Voimaantumisen prosessi	13
2.6 Asiakaslähtöisyys sosiaalialalla	14
2.7 Vertaisryhmän merkitys	15
3 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAVOITTEET	17
3.1 Kehittämistyölle asetetut tavoitteet	17
3.2 Aikaisempia tutkimuksia aiheesta	18
4 KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN	21
4.1 Toiminnallinen kehittämistehtävä	21
4.2 Kehittämisen menetelmät	22
4.3 Aiheen valinnasta kohti virkistyspäiviä	25
4.4 Asiakaslähtöisyys – osallistujien toiveitten kartoittaminen	31
5 VIRKISTYSPÄIVÄN KULKU	32
5.1 Ensiksi tutustuttiin	32
5.2 Kohti keskustelua ja rentoa yhdessäoloa	32
5.3 Vertaisryhmän tuki	34
6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAVOITTEIDEN ARVIOINTIA	35
6.1 Palautelomake	35
6.2 Virkistyspäivän yhteydessä saatu läheisten suullinen palaute	36
6.3 Läheisten voimaantuminen sekä yhteistyön kehittäminen	36
6.4 Virkistyspäivä perhekodin vanhempien näkökulmasta	37
7 POHDINTAA	39
7.1 Kehittämistehtävän eettisyys ja sosionomin osaaminen	39
7.2 Johtopäätökset ja jatkokehitysmahdollisuudet	41

LÄHTEET

42

LIITTEET

Liite 1. Sähköposti yhteistyökumppaneille

Liite 2. Kirje virkistyspäivän osallistujille

Liite 3. Virkistyspäivän ohjelma

Liite 4. Palautelomake

Liite 5. Muistio 1

Liite 6. Muistio 2

Liite 7. Muistio 3

KUVIOT

Kuvio 1. Kehittämistehtävän prosessikaavio

30

1 JOHDANTO

Lastensuojelulaki edellyttää, että kodin ulkopuolelle sijoitetulle lapselle on turvattu hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä sekä pitää heihin muuten yhteyttä. Sijaishuoltoapaikan on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiensa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Sijaishuoltoapaikan on tehtävä yhteistyötä sijoitetun lasten läheisten kanssa. Sijoituksista vastaavat sosiaalityöntekijät edellyttävät lastensuojelun sijaishuollon palveluntuottajia kehittämään ja tehostamaan perhetyötä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 54 §). Lastensuojelun sijaishuollon palvelut ovat nykyisin hankintalain myötä suurelta osin kilpailutettuja. Lähes kaikissa palveluntuottajien kilpailutuksissa on perhetyön toteutuksesta mahdollisuus lisälaatu-pisteitä. Tavoite perheen jälleenyhdistämisestä elää nykyään jokaisen sijoituksen aikana ja säännöllisin väliajoin onkin arvioitava perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuutta.

Perhetyö- käsitteen alle mahdutetaan monenlaisia määritelmiä eikä täsmällisiä työkuvauksia ja tehtävämääriä perhetyölle ole asetettu. Työkäytännöt ovat määräytyneet tarpeen mukaan. Perhetyö on mielletty ensisijaisesti ennaltaehkäiseväksi avohuollon työmuodoksi lastensuojelussa. Perhetyö voi olla myös korjaavaa. Korjaavalla perhetyöllä tarkoitetaan lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista perheen tilanteen selvittelyä ja yhdessä sovittuihin muutoksiin tukemista. Sijoitettujen lasten perheitten kanssa tehtävä perhetyö on esimerkki korjaavasta perhetyöstä.

Tämän kehittämistehtävä toimeksiantaja oli Katrin Palvelukoti Oy, ammatillinen perhekoti, joka toimii Uudessakaupungissa. Yrityksellä on kaksi perhekotia, Pietolan ja Vanhakartanon perhekodit. Kehittämistehtävä oli toiminnallinen ja tarkoituksena oli syventää perhekotiin sijoitettujen lasten läheisten ja perhekodin välistä yhteistyötä sekä luoda läheisille tilaisuus tutustua toisiinsa ja jakaa kokemuksia, joiden avulla he kokisivat voimaantumisen tunteita. Kehittämistehtävän tavoitteena oli luoda tuotos eli produkti: Perhekotiin sijoitettujen lasten

läheisille ihmisille järjestettiin virkistyspäivä. Virkistyspäivän kokemuksien ja palautteen pohjalta on tavoitteena luoda siitä perhekotiimme pysyvä käytäntö, jatkossa päiviä järjestettäisiin kaksi kertaa vuodessa. Kehittämistehtävään liittyi myös henkilökohtainen tavoite, onnistuneen virkistyspäivän suunnittelu, toteutus ja sen arviointi.

Virkistyspäivä toteutettiin 29.7.2014 Uudessakaupungissa Kartanon Karkurin kesämökillä. Osallistujia oli kaikkiaan yhdeksän, kuusi omaista ja kolme perhe-kodin vanhempaa. Päivä oli rakennettu osallistujien toiveitten mukaisesti ja pääpaino oli keskinäisessä tutustumisessa, keskusteluissa ja ruokailussa. Päivän päätteeksi osallistujat täyttivät palautelomakkeet ja niiden pohjalta saatujen positiivisten kokemuksien myötä vastaavanlaisia päiviä tullaan järjestämään jatkossakin.

Tässä kehittämistyössäni käsittelen aluksi lähtökohtia prosessilleni sekä työni tavoitteita. Keskeisten käsitteiden määrittelyn jälkeen esittelen kehittämisen menetelmiä, aineistoa ja aikataulua. Loppuosa koostuu produktin eli virkistyspäivien suunnittelun ja kuvauksen osioista, jonka jälkeen arvioin ja reflektoin kehittämistehtävääni.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN LÄHTÖKOHTIA

2.1 Aiheen valinta

Aiheen valinta on usein vaikeampaa kuin mitä ”ensi silmäyksellä” voisi luulla. Aika on tekijällä rajallista ja houkutus nopeaan työskentelyyn on suuri. Siitä huolimatta on tärkeää tehdä kunnollinen perustyö aiheenkin valinnassa, se helpottaa työskentelyä ja säästää aikaa myöhemmin. (Bell 2005, 37.) Hirsjärven ym. (2009, 77-80) hyvän aiheen kriteereiden pohjalta koin, että perhetyö aiheena oli minua kiinnostava ja minun oli mahdollisuus saada oppia ja kokemusta uusia asioista. Virkistyspäivä oli toteutettavissa kohtuullisessa ajassa ja tietoa sekä perhetyötä että virkistyspäivän järjestämiseen liittyvistä asioista oli saatavilla riittävästi. Uskoin, että omat kykyni ja kokemukset pääsivät esiin virkistyspäivän suunnittelussa ja toteutuksessa. Taloudellisten resurssien puitteissa virkistyspäivä oli mahdollista toteuttaa.

Omat henkilökohtaiset kokemukset loivat lähtökohdat aiheen valinnalle. ”Sosiaalinen velvollisuus” vei kohti aiheen valintaa. Koin tarvetta tutustua paremmin lasten läheisten kanssa ja halusin järjestää heille jotain sellaista, mistä jäisi heille positiivinen ja voimaannuttava kokemus. Joillekin jopa yleisen uteliaisuuden kautta saattaa löytyä aihe tutkimukselle. (Silverman 2010, 79-81.)

Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit määrittävät lapselle tärkeiden ihmisten kanssa tehtävää yhteistyötä. Laatukriteerien mukaan sijaishuoltopaikan tulee toimia aktiivisesti yhteistyössä lapsen läheisten ihmisten ja lapsen kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa, jotta voidaan turvata lapsen tasapainoinen kehitys. (Laituri-projekti 2004, 25.)

Yhteisten pohdintojen ja keskustelujen jälkeen päädyin siihen, että järjestin perhekotiin sijoitettujen lasten läheisille virkistyspäivä. Virkistyspäivän suunnittelussa ja toteutuksessa omat kykyni pääsivät esiin, olen mielestäni taitava organisoimaan asioita ja minua on helppo lähestyä, olen empaattinen ja hyvä kuuntelemaan. Halusin oppia uutta perheitten kanssa tehtävästä työstä, erityisesti se

kiinnosti minua, millaista sijoitettujen lasten vanhemmat toivoisivat perhetyön olevan ”perhekotikontekstissa”. Perhetyöstä oli olemassa paljon tietoa, jota oli mahdollisuus hyödyntää tässä kehittämistyöprosessissani. Perhekotimme lasten läheisten ihmisten virkistyspäivän järjestämisellä oli perhekodillemme tärkeä merkitys. Se osoittaa, että kehitämme työtämme, huomioimme ja osallistamme lasten vanhempia. Toimeksiantaja eli perhekoti maksoi kaikki virkistyspäivän kustannukset, tarvittaessa myös läheisten matkakustannukset.

2.2 Toimeksiantajan esittely

Kun lapsi on otettu huostaan, hän on sijaishuollossa. Oman vanhemman sijasta hänen arkisesta elämästään ja huolenpidosta huolehtii joku toinen ihminen (Lastensuojelulaki 417/2007, 3 §.) Ammatilliset perhekodit ovat perhehoidon ja laitoksen väliin sijoittuva sijaishuoltomuoto. Ammatillisissa perhekodeissa hoidetaan lapsia, joita ei esimerkiksi vaikeahoitoisuuden takia voi sijoittaa sijaisperheeseen. Ammatillisella perhekodilla tarkoitetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaisen luvan saanutta perhekotia, jossa sijoitettujen lasten kanssa yhteisessä kodissa asuu pääsääntöisesti kaksi hoidosta ja kasvatuksesta vastaavaa henkilöä. (Sosiaaliportti 2013.)

Ammatillinen perhekoti on yritysmuotoinen lasten sijaishuollon palveluyritysmuoto. Ammatillisia yritysmuodossa toimivia perhekoteja on maassamme rekisteröityneenä yli 150, ammatillisten perhekotien liiton (APKL) alaisuuteen kuuluu yli 100 perhekotia. Lisäksi on myös perhekoteja, jotka eivät kuulu liittoon. Kunnat ostavat perhekodeista sijaishuoltopaikkoja lastensuojelulain perusteella sijoitusta tarvitsevalle lapselle. (APKL 2014.)

Kehittämistehtäväni toimeksiantaja oli Uudessakaupungissa sijaitseva perhekoityritys Katrin Palvelukoti Oy. Yritys käsittää kaksi perhekotia, Pietolan perhekodin sekä Vanhakartanon perhekodin. Kummassakin perhekodissa asuu vanhempien lisäksi seitsemän lasta ja nuorta. Ikähaarukka vaihtelee kolmen ja kuudentoista välillä. Pietolan perhekoti aloitti toimintansa vuonna 1997, Vanha-

kartanon perhekoti perustettiin vuonna 2003. Perhekodeissa työskentelee perhekotivanhempien lisäksi neljä ohjaajaa.

Sijoitettujen lasten läheisten ihmisten kanssa on perhekodeissa aina pyritty luomaan rakentavaa yhteistyötä ja löytämään yhteisiä näkemyksiä lapseen liittyvissä asioissa. Läheiset voivat vierailta ja yöpyä perhekodeissa. Osa perhekotiin sijoitetuista lapsista käy säännöllisin väliajoin vierailulla sukulaistensa luona. Puhelimitse on mahdollisuus pitää yhteyksiä yllä. Jokaiselle lapselle tehdään asiakassuunnitelma ja siihen kirjataan, miten läheisten ja lapselle tärkeitten ihmisten kanssa tehtävää yhteistyötä kunkin lapsen kohdalla toteutetaan. Perhekodeissa tehdään jokaiselle lapselle oma kasvatussuunnitelma, jossa pohditaan, miten lapsen läheiset huomioidaan perhekotisijoituksen aikana.

Perhekodeista opiskelee tällä hetkellä kaikkiaan kolme työntekijää sosionomi (AMK)- tutkintoa. Kaksi muuta opiskelijaa tekevät opinnäytetyönänsä perhekodin perhetyön prosessikuvauksen, ”Palvelumuotoilulla perhetyötä kehittämässä”. Minä puolestani toteutan opinnäytetyönäni ”konkreettista” perhetyötä. Me kaikki kolme sekä mieheni osallistumme virkistyspäivän toteuttamiseen. Päävastuu suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja raportoinnista on kuitenkin minulla. Virkistyspäivän suunnitteluvaiheeseen osallistuivat myös perhekodin muita ohjaajia.

2.3 Perhetyön käyttöteorioita

Lastensuojelun perhetyössä ei ole olemassa yhtä ja ainoaa teoreettista viitekehystä, vaan erilaisia teorioita sovelletaan usein keskenään, samoin kuin erilaisia lähestymistapoja. Teorioita voidaan soveltaa tarpeen ja tilanteen mukaan. Työkäytäntöjen pohjalta teoreettiset otteet voidaan nimetä ”perhetyön käyttöteorioiksi”. (Myllärniemi 2007,38.)

Sosiaalipedagoginen viitekehys perhetyössä tarkoittaa sekä aatesuuntaa että toimintatapaa, joiden tavoitteena on vahvistaa yksilöä oman elämänsä asiantuntijana, aktivoida yksilön vuorovaikutus- ja elämänhallintataitoja ja rohkaista toi-

mimaan yhteisen hyvän saavuttamiseksi huomioimalla muut yhteisön jäsenet ja noudattamalla demokratiaa. (Hämäläinen & Kurki 1997, 13.)

Systeeminen näkökulma tarkastelee perhettä vuorovaikutusjärjestelmänä, jossa kukin perheenjäsen vaikuttaa toisiin perheenjäseniin ja on samalla itse toisten vaikutusten kohde, ”Kaikki vaikuttaa kaikkeen.” Näitten perheenjäsenten suhteitten pohjalta syntyvät tavat toimia tietyissä tilanteissa tietyllä tavalla. Systemit pyrkivät toiminnassaan tasapainoon. Perhetyön näkökulmasta voidaan ajatella, että ongelmilla on tietty tehtävä ja tarkoitus, joka pyrkii pitämään yllä perheen tasapainoa. Tavoitteena on löytää perheille tasapainoa ylläpitäviä toimintamuotoja. (Rönkkö & Rytönen 2010, 92, 95.)

Ratkaisukeskeinen työskentelytapa kuuluu lyhytterapeuttisesti suuntautuneisiin työotteisiin. Ratkaisukeskeisyydelle ominaista on ihmisten pitäminen kyvykkäinä, asiakkaan näkökulman hyväksyminen, terapeuttinen liittoutuminen asiakkaan kanssa ja onnistumisen lukeminen asiakkaan ansioksi. Ratkaisukeskeinen näkökulma korostaa myös näkemystä, jonka mukaan terapeutti oppii asiakkaalta. Asiakkaan käyttäytymistä objektoidaan personoinnin sijaan. (Rönkkö 2008, 171.)

Ratkaisukeskeisessä näkökulmassa eli voimavarasuuntautuneessa perhetyössä huomioidaan koko perhe. Keskeistä on se, että ollaan kiinnostuneita siitä, mikä on vuorovaikutuksessa näkyvillä ja havaittavissa. Ratkaisukeskeisesti orientoituneelle perhetyölle on ominaista konkreettisuus, muutossuuntautuneisuus, huomion siirtäminen pois ongelmasta ja huomion kohdentaminen tuettaviin voimavaroihin ja ongelmien ratkaisuihin. Uskotaan asiakkaan omiin kykyihin ratkaista ongelmat, työntekijän auttaa asiakasta löytämään nämä kyvyt ja voimavarat ongelman ratkaisemiseksi. Perhetyön pyrkimyksenä on vaikuttaa asioihin, jotka vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin ja arjen sujuvuuteen. Pienikin muutos yhdellä alueella vaikuttaa muutoksiin myös muilla osa-alueilla. (Myllärniemi 2007, 39–40.)

2.4 Perhetyö sijaishuollossa

Perhetyölle ei ole olemassa yhtä tarkkaa määritelmää ja teoriaa eikä yhtä vaikiintunutta työmuotoa. Perhetyöllä tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan perheen kanssa työskentelemistä. Ilman perheiden omaa sitoutumista tai motivaatiota tulokset työstä voivat jäädä laihoiksi tai jopa saavuttamatta. Siksi perheiden oma rooli ja luottamuksen saaminen perheen kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Jokaisen perheen tilanne on yksilöllinen. Perhetyön tavoitteet määritellään perhe- ja tilannekohtaisesti. Näin ollen ei ole yhtä ”oikeaa” mallia miten perhetyötä tehdään, vaan se räätälöidään jokaiselle heidän omiin tarpeisiin nähden. Aikojen saatossa on ymmärretty, että perhetyötä ei voi valjastaa tiukkaan struktuuriin ja työskentelyä ei voida ohjelmoida ennalta. (Saari 2008, Sininauhaliitto 2003.) Perhetyötä tekevillä työntekijöillä saattaa olla erilaisia näkemyksiä siitä, mitä voidaan kutsua perhetyöksi ja mitä ei. (Wilén ym. 2010, 24).

Sijaishuollossa perhetyön tavoitteena on useimmiten vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen niin, että sijoituksesta tulee mahdollisimman lyhytaikainen ja vanhemmat kasvavat vastuuseen huolehtiakseen lapsestaan jatkossa. Perhetyön avulla pyritään erilaisten prosessien avulla vaikuttamaan perheen elämään pysyvästi. Palveluntarjoajalla on aktiivinen rooli perhetyön toteutumisessa, mutta prosessi on silti aina vuorovaikutuksellinen asiakkaan kanssa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.)

Sijaishuollossa tehtävä perhetyö nähdään usein vain yhteydenpitona sijaishuollon ja vanhempien välillä. Tavoitteellisempi perhetyön malli on sellainen, jossa käsitellään esimerkiksi sijoitukseen liittyviä häpeän ja epäonnistumisen tunteita sekä autetaan vanhempia näkemään lapsen sijaishuollossa olemisen uutena mahdollisuutena kehittää ja korjata omaan vanhemmuuteen liittyviä epäkohtia. (Järvinen ym. 2012, 84.) Luottamuksen saavuttaminen sijaishuoltoapaikan ja lapsen vanhempien välillä on edellytys onnistuneelle yhteistyölle. Sijaishuoltoapaikan pitää paneutua myös vanhempien taustoihin ja vanhemmuuden ongelmiin, vaikka vanhemmat eivät olekaan ensisijaisesti sijaishuollon asiakkaita (Valvira 2012, 48- 49).

Sinkkosen (2001, 164) mukaan sijaisperheen ja biologisen perheen välinen yhteistyö saattaa olla hyvin ongelmaherkkää, vaikka osassa perheistä yhteistyö voi sujua ongelmitta. Sijoituksen onnistumisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että biologiset vanhemmat hyväksyisivät sijoituksen ja heidät huomioitaisiin yhteistyökumppaneina (Koisti-Auer 2002, 32). Mikäli sijaisvanhempien ja biologisten vanhempien välillä on ristiriitoja, lapsi ajautuu helposti lojaalitettiristiriitaan joutuessaan valitsemaan sijaisperheen ja biologisen perheen välillä. Siksi onkin tärkeää, että sijaisvanhemmat hyväksyvät sijoitetun lapsen biologiset vanhemmat tämän vanhempina, vaikkei kaikkia vanhempien tekoja hyväksyisikään. (Ahto & Mikkola 2000, 23.)

2.5 Voimaantumisen prosessi

Vuorovaikutuksellisen tukemisen tavoitteena on kokemus voimaantumisesta. Voimaantumisella tarkoitetaan sisäistä voimantunnetta, joka syntyy prosessissa omien oivallusten ja kokemusten kautta. Vuorovaikutus muiden kanssa on myös merkittävä voimaantumiseen vaikuttava tekijä. Voimaantumista voi näkyä tunteiden tasolla. Ajatukset voivat muuttua itseään kohtaan armollisemmiksi ja maailmankuva sekä käsitys muista ihmisistä muuttuvat positiivisemmiksi. Voimaantumisen tunne luo uusia oivalluksia ja edesauttaa uusien asioiden oppimista. (Vilen ym. 2008, 23-25.)

Voimaantuminen merkitsee sitä, että ihminen "tulee kykeneväksi". Voimaantuessaan ihmisellä on työkaluja sekä ottaa että saada oma elämä ja hyvinvointi omiin käsiinsä. Voimaantuminen viittaa myös siihen, että jokin asia tulee ihmiselle mahdolliseksi ja hän kykenee tietoisesti vaikuttamaan omaan elämäänsä sekä hyvinvointiin. Voimaantuneena oma hyvinvointi ei ole ulkopuolella olevien asioiden armoilla ja on tunne siitä, että elämä on todella omassa käsissä. Tämän seurauksena elinvoima kasvaa ja energiataso kohoaa. Voimaantumisen seurauksena voi saavuttaa selkeän mielen, elinvoimaisen kehon sekä intohimon ja innostuksen elämäänsä. Ilo, vapauden tunne ja luomisen riemu voivat olla normaali olotila. Myös elämänmuutokset tulevat helpommiksi. Voimaantuneena

ajatukset ja havainnot suuntaavat tietoisesti siihen suuntaan, minkä ajatuksen ajatteleminen tai asian havainnoiminen tekee olon paremmaksi. Oleellista on havainnoida ja tuntea, miltä itsestä tuntuu. (Purra 2014.)

Voimaantuminen vaikuttaa suoraan ihmisen hyvinvoinnin lisäksi hänen sitoutumisprosessiin. Voimaantumisen tila vaihtelee mutta pysyvyyttä voidaan tukea mahdollistavilla ja arvostavilla toimenpiteillä, esimerkiksi avoimella vuorovaikutuksella ja toimintaan rohkaisulla. Voimaantuneilla ihmisillä on kykyä ja halua yrittää parhaansa ja ottaa vastuuta itsensä lisäksi myös muista ihmisistä. Voimaantuminen vapauttaa omia voimavaroja. Kun kokee olevansa vapaa toimimaan, tukee se vastuun ottamista. Vapaus ja vastuu ovat yhteydessä turvallisiksi koettuun ilmapiiriin ja ne ovat prosessin keskeisiä tekijöitä. (Hansen 2004, 30.)

Voimaantuminen on muutosprosessi. Muutos lähtee siitä, että ihmisen käsityksiä ja kokemuksia kunnioitetaan. Käsitykset omasta itsestään ovat hyvin henkilökohtaisia ja jokaisen yksilöllisiä kokemuksia. Siksi muutokset tapahtuvat hitaasti. Muutoksen edellytys on, että on itse aktiivinen uusille ajatuksille ja ideoille. Toinen ihminen ei voi toista muuttaa, muutos lähtee aina itsestä. (Moula 2009, 49.)

2.6 Asiakaslähtöisyys sosiaalialalla

Asiakaslähtöisyyden toteutumiseen tarvitaan vähintään kaksi henkilöä. Moniammatillisessa tiimissä asiakaslähtöisyyden toteuttajia voi olla jopa yli kymmenen henkilöä. Asiakas on aina osallisena ja hänen lisäksi vähintään yksi ammattilainen, asiantuntija, työntekijä tai esimerkiksi asioiden hoitaja. Asiakaslähtöisyydessä asiakas on keskiössä. Asiakas on se, jonka hyväksi asioita toteutetaan. Asiakaslähtöisessä työskentelytavassa eri osallistujilla on erilaiset roolit. Nämä roolit osaltaan myös määrittelevät, miten asiakaslähtöisyyttä toteutetaan. Yleensä jokainen osallistuja toteuttaa asiakaslähtöisyyttä oman ammatillisen roolinsa kautta ja vain sen osuuden, joka työtehtävän perusteella hänelle kuuluu. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 189–190.)

Asiakaslähtöisyyttä voidaan kuvata ihmisoikeus-, perusoikeus- sekä vapausoikeusnäkökulmasta. Keskeistä jokaisessa näkökulmassa on kuitenkin se, että asiakkaan arvokkuuden tunne säilyy ja asiakkaan yksilölliset tarpeet ja toivomukset huomioidaan, kun tehdään asiakasta koskevia päätöksiä. Asiakkaan tunnevaltaiselle ja tiedolliselle omaehtoisuudelle on annettava painoarvoa, samoin kuin hänen henkilökohtaiselle vakaumukselleen. (Väestöliitto 2014.)

Asiakaslähtöisyys voidaan nähdä arvoperustana, jonka mukaan jokainen asiakas kohdataan ihmisarvoisena yksilönä. Palveluita on järjestettävä asiakkaan tarpeista lähtien mahdollisimman toimivaksi. Toiminnan tulisi alkaa asiakkaan esittämistä kysymyksistä ja sen on oltava vastavuoroista. Tämä edellyttää vuoropuhelua ja yhteisymmärrystä. Yhteisymmärryksen saavuttaminen edellyttää asiakasymmärrystä. (Tekes 2011, 14.)

2.7 Vertaisryhmän merkitys

Vertaisryhmät ovat tietyn teeman ympärille kokoontuvia ryhmiä, joihin osallistuu samassa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Lähtökohtana on osallistujien välinen vuorovaikutus. Tunne ja tieto siitä, että on muita, joilla on samanlaisia arjen haasteita, lisää hyvinvointia. Yhteistä vertaisryhmille on, että ne kokoontuvat vain määrätyn ajan ja niitä vetää aina ohjaaja. Ryhmän ensikokoontumisissa määritellään myös ryhmän tavoitteet ja säännöt. Ryhmät voivat olla hyvin erilaisia toimintansa, tapojensa, tavoitteidensa, kestopensa ja kokoonpanojensa suhteen. Vertaisryhmän toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, avoimuuteen, tasa-arvoisuuteen, osallistujien keskinäiseen kunnioitukseen ja jakamiseen. (MLL 2014.)

On havaittu, että samanlaisessa elämäntilanteessa olevat ihmiset kokevat toistensa tuen merkittävänä voimavarana. ”Samassa veneessä” olemisen kokemus ilahduttaa ja tarvittaessa lohduttaa: En ole ongelmisani tai mieltä askarruttavissa kysymyksissä yksin ja ainoa. Päätös lähteä mukaan vertaisryhmään on monelle merkittävä päätös tehdä elämälleen ja tilanteelleen jotakin, ja parhaimmillaan vertaisryhmä todella voi auttaa jäseniään lisäämään hyvää oloaan. Yhtey-

den kokemus on ihmisille tärkeää. Ilman yhteyden kokemusta muihin ja omaan sosiaaliseen elinympäristöön koetaan arvottomuutta ja yksinäisyyden tunnetta. Hyvää oloa edistävää yhteyden kokemusta voidaan vertaisryhmässä rakentaa tietoisesti, koska yhteinen päämäärä ja tehtävä yhdistävät ihmisiä toisiinsa. Ryhmän kiinteyttä ja sen jäsenten sitoutumista voidaan tarkoituksellisesti lisätä esimerkiksi siten, että ryhmän toiminnan suunnittelu ja toteutus annetaan koko ryhmän yhteiseksi tehtäväksi. Onnistuneessa vertaisryhmässä koetaan, että siellä saa olla oma itsensä. Mahdollisia ongelmia tai vaivoja ei tarvitse piilotella, eikä suurennellakaan. Hyvinä hetkinäkin saa tuntea olevansa oikeutettu tulemaan ryhmään ja kertomaan omasta tyytyväisyydestään. Muut, joilla on samantaisia kokemuksia, ymmärtävät miltä elämä voi tuntua. Ryhmälle on tärkeää päästä yhteisymmärrykseen sen tavoitteista ja toiminnasta. Vertaisryhmä tarvitsee ammattitaitoisen ohjaajan. (ELÄ 2014.)

Vertaisryhmän tuki eli on yksi tärkeimmistä sosiaalisen tuon muodoista. Vertais-tukeen perustuvien suhteiden luominen edellyttää kokemusten jakamista ja vuorovaikutteista kohtaamista ja se vaatii toteutuakseen yhteisesti jaetun sosiaalisen tilan. Kokemusten jakaminen tarkoittaa siis henkilökohtaisesti koetun luovuttamista myös toisten käyttöön. Vertaissuhteessa vastaanottajat eläytyvät toisten läpikäymiin tilanteisiin ja tunteisiin, niin kuin ne olisivat voineet tapahtua itselle. (Hyväri 2005, 225.)

3 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAVOITTEET

3.1 Kehittämistyölle asetetut tavoitteet

Vanhempien kuntoutumisen tukeminen saa lapsen sijoituksen aikana usein vähäisen roolin ja tarjottu tuki on pirstaleista. Vanhempien kuntoutumista vahvistaa lapsen sijoituksen hyvä eteneminen ja työskentely, jossa vanhempi voi kokea itsensä merkityksellisenä. (Pitkänen 2011, 7.) Lastensuojelulaki edellyttää, että lastensuojelutyöntekijöiden on turvattava lapsen läheissuhteiden jatkuminen ja tuettava lasten vanhempia sijoituksen aikana (Lastensuojelulaki 417/2007, 50 §, 54 §).

Kehittämistyön tarkoituksena oli, että vanhemmat kokisivat voimaantumisen tunteita vertaisryhmän apua hyväksi käyttäen ja että perhekodin ja vanhempien välinen yhteistyö syventyisi. Tavoitteena oli kehittää perhekodin perhetyötä järjestämällä perhekodissa asuvien lasten läheisille virkistyspäivä, jossa oli mukana myös perhekodin henkilökuntaa. Henkilökohtainen tavoite oli onnistuneen virkistyspäivän suunnittelu, toteutus ja arviointi. Päivä suunniteltiin yhteistyössä ryhmään osallistujien kanssa ja heidän toivomuksien pohjalta, asiakaslähtöisesti. Vanhemmat kokevat usein jäävänsä yksin siinä tilanteessa, kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle. Avun saaminen on työlästä ja kynnys sen hakemiseen saattaa olla korkealla. Oman lapsen sijoitukseen liittyy paljon häpeän ja epäonnistumisen tunteita, joista on vaikea puhua. Virkistyspäivä tarjoaa mahdollisuuden läheisille ja perhekodin väelle tutustua toisiinsa paremmin. Läheisillä on mahdollisuus jakaa kokemuksia ja luoda uusia tuttavuuksia samanlaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa ja kokea siten voimaantumisen tunnetta.

3.2 Aikaisempia tutkimuksia aiheesta

Lastensuojelun perhetyöstä on olemassa paljon kirjallisuutta ja tutkimuksiakin, vaikken suoranaisesti huostaanotettujen lasten vanhempien virkistyspäivästä tutkimuksia löytänytkään, niitä oli saatavilla esimerkiksi omaishoitajien ja kehitysvammaisten puolelta.

Sijoitettujen lasten omaiset tarvitsevat tukea menetyksestä aiheutuneen kriisin läpikäymiseen, oman elämäntilanteensa järjestämiseen ja etävanhempana toimimiseen. Tilanteessa, jossa vanhemmuus on jouduttu siirtämään muille kuin biologisille vanhemmille, on takana pitkä kehityskulku ja joutuminen syviin, useita elämänalueita koskettaviin vaikeuksiin. Vanhemman voimavarat ovat usein lapsen sijoituksen hetkellä vähissä. Kuitenkin vanhemman ja lapsen etu on, että molemmat saavat apua ja tukea vaikeaan elämäntilanteeseen. On tärkeää, että yhteys biologiseen vanhempaan säilyy, jos se vain on mahdollista. Vanhemmuus ei lopu, vaikka lapsi onkin poissa arkipäivästä. (Kujala 2003, 15,17.)

Jyväskylän yliopistossa on kasvatustieteen proseminaari-työssä kuvattu yhden sijoitettujen lasten vanhempien ryhmään osallistuneen äidin voimaantumisprosessia. Tutkimuksesta on pääteltävissä, että voimaantuminen on äidistä itsestään lähtevä prosessi eikä sitä voi tuottaa mikään ulkopuolinen tekijä. Kuitenkin voimaantuakseen äiti tarvitsi vuorovaikutusta ja sosiaalista ympäristöä. Sosiaalisen verkoston vahvistuessa äidin jaksaminen arjessa lisääntyi, huostaanoton hyväksyminen helpottui ja hän koki olevansa enemmän ”sinut” itsensä kanssa. Vanhempien ryhmällä oli tähän erittäin suuri merkitys. Tärkeimmät tekijät äidin voimaantumisessa olivat turvalliset, kannustavat, hyväksyvät ihmissuhteet sekä minäkäsityksen ja identiteetin eheys. Tärkeää oli myös omien päämäärien selkeys ja niiden vapaa asettaminen. (Kujala 2003, 19.)

Suomen kasvatustieteiden ja perheneuvontaliiton Voikukkia-vertaistukiryhmätoimintaa sijoitettujen lasten vanhemmille on järjestetty Suomessa vuodesta 2002 lähtien. Monet Voikukkia-vertaistukiryhmään osallistuneet vanhemmat ovat kokeneet saaneensa merkittävää apua ja tukea ryhmästä. Vanhemmista on ollut helpotettavaa kuulla toisten kokemuksia. Toisten samanlaisia asioita kokeneiden ja

ryhmän ohjaajien antama rohkaiseva palaute ja kannustus sekä vanhemmuuden vahvistaminen ovat auttaneet ryhmässä käyneitä vanhempia elämässä eteenpäin. Vaikka huostaanotosta olisi kulunut jo vuosia, ovat vanhemmat silti kokeneet ryhmät hyödyllisiksi. Tärkeimmiksi teemoiksi ryhmissä ovat muodostuneet huostaanottokertomuksen jakaminen, vanhemman ja lapsen kriisin käsittely sekä tulevaisuusperspektiivin avautuminen. (Kivinen ym. 2012, 10-11, 13-14, 17.)

Sos-lapsikylässä tehdyn kehittämishankkeen kokemusten mukaan vanhempien pitää saada osallistua sijoitusvaiheeseen, tulla kohdatuksi ja huomioiduksi. Varsinkin silloin, kun vanhemman saama tuki muualta on puutteellista, SOS-lapsikylän antaman tuen merkitys korostui. Vanhemmilla oli omia ajatuksia siitä, miten he voisivat aktiivisemmin toteuttaa omaa vanhemmuuttaan ja sitä kautta edistää perheensä kiinteyttä. Keskeisiksi ajatuksiksi nousivat seuraavat tekijät: Tutustumiskäyntejä lapsikylään jo ennen sijoitusta, tiivis yhteydenpito kaikkien osallisten välillä, mahdollisuus osallistua lasta koskevaan päätöksentekoon, mahdollisuus suorittaa arkista vanhemmuutta (esim. ruuan laitto yhdessä, vaatteitten ostaminen) ja yhteisen näkemyksen löytyminen siitä, mikä on lapsen etu. Lapsikylävanhempienkaan roolia ei voida sivuuttaa sisäisissä vuorovaikutussuhteissa. Se on väistämättä keskeinen riippumatta siitä, millainen suhde lapsikylävanhemman ja lapsen biologisen vanhemman välillä on. Konkreettinen vanhemmille annettu tuki näyttäytyi saadussa aineistossa rajallisena. (Vanhanen 2013, 28, 31, 33,35, 40-41.)

Maija Hakunin Laurea-ammattikorkeakoulussa Tikkurilassa vuonna 2011 sosiaalialan koulutusohjelmassa (ylempi AMK-tutkinto) tehdyn opinnäytetyön nimeltä ”Lastensuojelulaitoksen perhetyötä kehittämässä – toiminnallisin vertaisryhmin” lopputuloksissa ja pohdinnoissa käy ilmi se, kuinka tärkeää on ryhmän jäsenien motivointi ja huomion keskittäminen vanhempiin. Ryhmän kokoonpanolla oli aina suuri merkitys sen toimivuuteen. Ohjaajilla on oltava aitoa, kokonaisvaltaista kiinnostusta ryhmän ohjaamiseen. On siirryttävä perinteisestä asiantuntijuudesta reflektiiviseen asiantuntijuuteen. Projektissa on kehitetty paljon erilaisia ryhmätoimintoja, niistä kokemuksia saaden on opittu jo paljon ja niiden on koet-

tu olevan merkityksellisiä. Työssä on päästy vasta alkuun ja oppimista ja kehittämistä on valtavasti. Hyödyt toiminnallisesta ryhmätoiminnasta ovat tuntuneet olevan niin merkityksellisiä, että kehittämistä kannattaa jatkaa. (Hakuni 2011, 50-61.)

Sirkku Koskela on tehnyt vuonna 2012 Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK) tutkintoon liittyen tutkimuksellisen opinnäytetyön nimeltään ”Rehellisellä pelillä, avoimella pelillä” – perhetyöntekijöiden kokemuksia perheen voimaantumisen mahdollistamisesta. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat seuraavat: Miten perhetyöllä voidaan tukea perheen voimaantumista ja millaiset asiat perhetyön prosessin aikana voivat auttaa perheen voimaantumista tai olla esteenä voimaantumiselle? Tutkimustuloksien perusteella kysymyksiin löytyi neljä keskeistä tekijää: Luottamusta rakentava toiminta, asiakaslähtöinen lähestymistapa, työmenetelmien hallinta sekä ajan antaminen asiakkaalle ja työskentelyprosessille. (Koskela 2012, 7, 24-28.)

Jenni Heinin ja Jaana Sariolan toiminnallisen opinnäytetyön aihe keväällä 2009 Diakonia-ammattikorkeakoulussa Pieksämäellä oli suunnitella ja toteuttaa muistisairaiden omaishoitajille suunnattu virkistyspäivä Kyyhkylän kuntoutuskeskuksessa Mikkelissä. Palautteessa he saivat kiitosta ohjaajien ammattitaidosta ja siitä, kuinka mukavaa oli tavata samassa tilanteessa olevia ihmisiä. Opinnäytetyön tekijät kokivat itsekin, että päivä oli onnistunut ja tavoitteisiin päästiin. Tärkeitä onnistumisen ”avaimia” oli se, että päivä oli huolellisesti valmisteltu ja etukäteen organisoitu sekä osallistujia hyvin etukäteen informoitu. Virkistyspäivä kasvatti omaishoitajien tukiverkostoa. Tämä oli ilahduttavaa, koska se osoitti opinnäytetyön tekijöille vertaistuen tehokkuuden. (Heino & Sariola 2009,35-37.)

4 KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN

4.1 Toiminnallinen kehittämistehtävä

Toiminnallinen kehittämistehtävä on vaihtoehto ammattikorkeakoulussa tehtäville tutkimustoille. Kehittämistehtävän tavoitteena voi olla esimerkiksi käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjestäminen tai järjeistämisen. Sosiaalialalla se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus tai jonkin tapahtuman toteuttaminen, kuten esimerkiksi virkistyspäivät, joka oli oman kehittämistehtäväni produktio. Toteutustapa voi olla riippuen kohderyhmästä kirja, vihko, kansio, opas, cd-rom, portfolio, kotisivut tai jokin muu vastaava. Kehittämistehtävä on työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja sen on osoitettava riittävällä tasolla alan tietoja, taitoja ja hallintaa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10). Kehittämistehtävä sisältää toiminnallisen osuuden eli produktin ja raportin eli kehittämistehtävän dokumentoinnin ja arvioinnin tutkimusviestinnän keinoin. Kehittämistehtävän tuotos edellyttää ammattiteorian tuntemusta ja siihen pohjautumista. Ammattikorkeakoulun kehittämistehtävä sisältää aina myös teoreettisen viitekehysosuuden. Alan teoriasta nousevia tarkastelutapoja on käytettävä valintojen tueksi ja niiden perusteluun. Teoreettiseksi näkökulmaksi riittää myös jokin alan keskeinen käsite ja sen määrittely. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 42–43, Virtuaali ammattikorkeakoulu 2014.)

Työotteen on oltava tutkiva ja kehittävä, siitäkin huolimatta, vaikka tutkimus on usein lähinnä selvityksen tekemistä ja selvitys tiedonhankinnan apuväline. Tutkiva ote näkyy kehittämistyössä teoreettisen lähestymistavan perusteltuna valintana, tehtyjen valintojen ja ratkaisujen perusteluina sekä pohtivana, kriittisenä suhtautumisena omaan tekemiseen ja kirjoittamiseen. Teoreettinen lähestymistapa ohjaa työn tietoperustan ja siitä tarkentuvan viitekehysten rakentumista. Produktin toteutustavan tekijä valitsee kohderyhmän mukaan siten, että produktin kokonaisilmeestä voi selkeästi tunnistaa tavoitellut päämäärät. (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2014.)

4.2 Kehittämisen menetelmät

Kehittämistehtäväprosessissa käytettävien menetelmien käyttö määräytyy sen mukaan, mikä on milloinkin tarkoituksenmukaista. Salosen (2013, 22) mukaan ei ole olemassa yhtä ainoa toisia parempaa menetelmää tai välinettä. Yhteiskuntatieteissä suosituimpia tutkimusmenetelmiä eli metodeja ovat haastattelut, kyselylomakkeet ja erilaiset havainnoinnin muodot (Hirsjärvi ym. 2009, 185).

Kehittämisen menetelmiä, joita käytän omassa kehittämistehtävässäni, ovat benchmarking, dialoginen keskustelu (keskustelut, arviointi, pienryhmät ja kokoukset), aikaisemman tiedon käyttö (kirjallisuus, tutkimustieto) sekä aihealuetta lähellä olevien aikaisempien kehittämisraporttien läpilu. (Salonen 2013, 22-23.)

Benchmarking- käsitettä voidaan määritellä eri tavoin ja sille on useita suomenoksia, kuten esikuva-analyysi, vertailuanalyysi ja vertailukehittäminen (Tykes 2010). Benchmarking- arviointi sisältää aina vertaamista, vertailua ja kiinnostusta siihen, miten muut tekevät ja toimivat. (Karjalainen 2002). Tapaan kollegoitani, muitten perhekotien vanhempia säännöllisesti ja heidän kanssa käyn keskusteluja siitä, miten he tekevät perhetyötä ja mitä heidän mielestä kannattaisi ottaa huomioon omaa opinnäytetyöni huomioiden. Olin yhteensä 10 viikon työharjoittelussa perhekuntoutuskeskus Lausteella kevään ja syksyn 2014 aikana. Siellä pääsin tutustumaan heidän perhetyön malleihin ja käytännön toteutukseen. Lastensuojelun perhetyöstä on olemassa paljon kirjallisuutta ja tutkimuksia, vaikken ole suoranaisesti huostaanotettujen lasten vanhempien virkistyspäivästä tutkimuksia ja keittämistöitä löytänytkään, niitä on saatavilla esimerkiksi omaishoitajien ja kehitysvammaisten puolelta. Kehittämisraportteja on myös runsaasti, esimerkiksi valtakunnallisesta Voikukkia verkostohankkeesta on saatavilla tuoretta materiaalia.

Virkistyspäivää koskevat tapaamiset ja palaverit sekä itse virkistyspäivän toteuttaminen dialogisuuden viitekehystä noudattaen. Dialogi määritellään avoimeksi ja suoraksi keskusteluksi, jossa tavoitellaan yhteistä ymmärrystä. Dialogissa pyritään synnyttämään tila, dialogisuus, jota tutkitaan yhdessä. Dialogisuudessa

kummankin dialogiin osallistuvan todellisuus saa olla olemassa ja molempien kiinnostuksen kohteena. Dialogisuudessa lähdetään siitä, että hyväksytään ihmisten erilaiset näkemykset. Kenenkään näkemys ei voi olla kokonainen totuus. Parhaat ja luovimmat ratkaisut eri tilanteisiin löytyvät, kun erilaisille näkemyksille annetaan tilaa sekä osapuolet saavat kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevällä ammattilaisella on oltava asiakasta kohtaan kunnioittava, kiinnostunut ja myötätuntoinen asenne. Niiden avulla hän ja asiakas voivat käydä kuuntelevaa keskustelua ja ratkaista ongelmia luovasti. (THL 2014.)

Dialogisuus on sitä, että jokainen osallistuja tuo mukanaan omat ainutlaatuiset mielipiteensä, uskomuksensa, oletuksensa ja näkemyksensä. Dialogin lähtökohtana on että osallistujat huomaavat ja hyväksyvät erilaisten näkemysten ja mielipiteiden olemassaolon. Tavallisessa keskustelussa pyritään löytämään yhteinen tai sopiva vastaus. Dialogi on uuden oivaltamista. Dialogin tarkoitus ei ole taistella erilaisten näkemysten puolesta tai vastaan, vaan löytää yhteinen mielekäs tapa käsitellä niitä. Dialogi ei ole väittelyä, jolloin keskustelijat yrittävät voittaa keskustelun. Päämääränä ei ole ongelmien ratkaiseminen, teorioiden tai toisten näkemysten tutkiminen. Väittelyn tarkoitus ei ole vaihtaa, muovata ja parantaa omia näkemyksiä keskusteltavasta asiasta. (Slotte 2001.)

Sanallinen viestintä on luonteeltaan luonnostaan dialogista. On toki poikkeuksiakin, esimerkiksi saarnat ja erilaiset puheet, jotka ovat luonteeltaan monologisia: Yksi ihminen puhuu ja toiset kuuntelevat hiljaa. Mikhail Bakhtin, joka on dialogisen filosofian uranuurtaja, kutsuu dialogia orientaatioksi kuuntelijan ja hänen vastauksensa välillä. Kielen avulla luomme omat kuvitelmat. Avoin dialogi edistää totuuden löytymistä. (Womack 2010, 48-50.)

Dialogin tarkoituksena on ymmärtää ja oppia toisilta, dialogia ei voi ”voittaa”. Kaikki dialogiin osallistuvat puhuvat omasta puolestaan, ei esimerkiksi jonkun ryhmän edustajana. Dialogi kohtelee kaikkia siihen osallistuvia tasavertaisina. Dialogissa ollaan avoimia ja kuunnellaan muita, vaikka on eri mieltä, ei syyllistytä tuomitsemiseen Dialogi ja päätöksenteko on pidettävä erillään toisistansa. (Wiewpoint learning 2014.)

Onnistunut dialogi vaatii ympäristön ja tilan, jossa voidaan turvallisesti puhua osaamisesta, huolista ja kehittämistarpeista toiveikkaassa ilmapiirissä. Olenaista on saada oma ääni kuuluviin, tulla kuulluksi ja jakaa asioista toisten kanssa. Tietoa eivät luo vain yksilöt, vaan se syntyy yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa. (Koskimies ym. 2012, 10.)

Perhekotimme työyhteisökokouksissa käytiin yhdessä dialogista keskustelua kehittämistehtävistäni, jolloin jokainen osallistuja toi esiin omia näkemyksiään. Näistä kokouksista dokumentoin muistiot. Samoin kävin yksittäisiä keskusteluja eri työntekijöiden kanssa aiheeseen liittyen, joko sovitusti tai ihan "ex tempore".

Virkistyspäivästä tein muistiinpanot päiväkirjaan. Olin itse aktiivisessa roolissa virkistyspäivänä, vastuullani oli koko päivän kulku. Osallistuin itse toimintaan, en ollut sivustaseuraaja.

Kirjoitin myös henkilökohtaista kehittämispäiväkirjaa. Päiväkirjan tarkoituksena oli, että reflektoin omaa toimintaani ja opin sitä kautta uusia asioita ja toimintamalleja. Kehittämishankkeen aikana kaikki tuotettu materiaali ja aineisto on tärkeää, siitäkin huolimatta, vaikka tietty aineisto tai materiaali olisikin tärkeämmässä asemassa raporttia kirjoitettaessa. Materiaalia ja aineistoa on kuitenkin oltava riittävä määrä, niin, että niistä jää "jälki". Kaikki sellainen materiaali ja aineisto, josta voi päätellä, että hanke etenee ja etenemistä on selkeästi kuvattu, on tärkeää ja merkityksellistä opinnäytetyön prosessin kannalta. (Salonen 2013, 23-24.)

Keskeisin dokumentointitapani oli kirjoittaminen. Pyrin kirjoittamaan kaiken tiedon, joka koskee opinnäytetyötäni, ylös. Mielellään heti, kun tietoon "törmään".

Kehittämistehtävän aikana tuotetun materiaalin ja aineiston käsittelytavat eivät ole opinnäytetyön raporttiosuudessa yhtä perusteellisesti esitettyjä kuin tutkimuksellisessa työssä, mutta esittelyn on oltava selkeä ja esittelyn on palveltava tuotosten arviointia. (Salonen 2013, 24.) Aineistoa voidaan analysoida karkeasti jaotellen kahdella tavalla. Selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään tavallisesti tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa, ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään laadullista analyysia ja päätelmien tekoa.

On valittava sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. (Hirsjärvi ym. 2009, 224.)

Viimeisimpänä vaiheena kehittämistehtäväprosessissani on tulosten tarkastelu, diskurssio eli pohdinta. Tämä vaihe alkaa useimmiten keskeisten tulosten esittelyllä. Tulokset antavat ”osviittaa” siitä, mitä tulokset merkitsevät jatkossa ja mitä tarvitsisi tehdä tulosten tiimoilta. On kyettävä tekemään oikeita johtopäätöksiä. (Metsämuuronen 2006, 74). Diskurssion pitäisi osoittaa, miten tutkimuksessa onnistuttiin ratkaisemaan ongelmat, mitä ja millaisia rajoituksia liittyi tutkimukseen ja miten menetelmiä pitäisi mahdollisesti kehittää, miten tutkimus lisäsi tietoa, missä määrin tulokset ovat yleistettävissä tai siirrettävissä. Diskursiovaihe sisältää myös pohdinnan siitä, miten tutkimustuloksia voidaan hyödyntää ja millaisia jatkotutkimushaasteita tutkimus on tuottanut. (Hirsjärvi ym. 2009, 264-265.)

Omat materiaalini eli pääasiassa havaintomuistiinpanot, kehittämispäiväkirja ja muistiot sekä benchmarking- menetelmän avulla saadun tiedon, esittelen ja käsittelem kehittämissäni ja käytän niiden tukena menetelmäkirjallisuutta ja muuta jo julkaistua tietoa opinnäytetyöni aiheeseen liittyen. Tavoitteena on hyödyntää kehittämistehtävän yhteydessä saatua tietoa, taitoa ja kokemusta tulevaisuudessa. Tarkoitus on, että virkistyspäivistä tulee pysyvä käytäntö perhekodille ja vastaavanlainen päivä järjestetään vähintään kaksi kertaa vuodessa. Virkistyspäivien sisältö jatkossa muokkautuu palautelomakkeen vastausten perusteella.

4.3 Aiheen valinnasta kohti virkistyspäiviä

Toimeksiantajallani, ammatillisella perhekodilla, oli selkeä tarve kehittää perhetyötä. Siitäkin huolimatta, että perhekotiin sijoitetut lapset ovat ensisijaisesti työn keskiössä. Tarve perhetyön kehittämiseksi oli olemassa senkin takia, että sijoitettavien kuntien yhteistyökumppanit ovat toivoneet perhekodeilta aktiivisempaa otetta perheitten kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Loppuvuodesta 2013 oli suunnitelmissani vielä joko järjestää perhekotiin sijoitet-
tujen lasten vanhemmille säännöllisiä ryhmätapaamisia tai järjestää yhteinen
toimintapäivä kaikille perhekodin lapsille, vanhemmille ja työntekijöille. Joulu-
kuussa 2013 pidimme työyhteisön kesken palaverin, jossa mietimme yhdessä,
mikä olisi toteutettavissa oleva ja tarkoituksenmukainen produktio. Monenlaisia
muitakin ehdotuksia nousi tuolloin esiin. Perhekodin työntekijät olivat yhteisen
tapahtuman kannalla, vaikka itse olin silloin vielä sitä mieltä, että järjestäisin
esimerkiksi muutamalle vanhemmalle suljettuja ryhmätapaamisia.

Tammikuussa 2014 tapasin muita perhekotivanhempia ja keskustelin heidän
kanssa heidän perhetyökäytännöistä ja pyysin heiltä näkemyksiä siitä, miten
perhetyötä heillä toteutetaan ja mitä muuta se mahdollisesti voisi olla. Lähiseu-
dun perhekodeissa toteutetaan perhetyötä monella eri tavalla. On perhekoteja,
joissa läheisiä vierailee säännöllisesti ja vietetään esimerkiksi yhteisiä juhlia.
Lasten lomakuljetuksien yhteydessä perhekotivanhemmat järjestävät tapaami-
sia läheisten kanssa. Läheisiä pyritään ottamaan mukaan erilaisiin lasta koske-
viin asioihin, kuten lääkärissä käynteihin, vanhempien vartteihin. ym. On myös
perhekoteja, joiden ideologiaan ei aktiivinen perhetyö kuulunut. Kaikki perheko-
tivanhemmat olivat kuitenkin sitä mieltä, että perhetyötä täytyy jollakin tavalla
tehdä perhekodissa, mutta resurssit sen toteuttamiseen ovat rajalliset. Pelkät
puhelinkeskustelut eivät riitä. Virkistyspäivät lasten läheisille olivat perhekoti-
vanhempienkin mielestä hyvä ja realistinen tapa toteuttaa perhetyötä.

Käytössä olevien resurssien ja aikataulun puitteissa tein opettajani ja työtove-
reitteni myötävaikutuksella päätöksen helmikuussa 2014, että kehittämistehtä-
vänäni järjestän ammatilliseen perhekotiin sijoitetuiden lasten vanhemmille vir-
kistyspäivän. Kun olin tämän lopullisen päätöksen tehnyt, suunnittelutyöskentely
helpottui, koska koin alkuperäisen suunnitelmani toteutuksen suhteen epävar-
muutta erityisesti aikataulun suhteen.

Kehittämistehtävän suunnitelmarunko oli valmis maaliskuussa 2014, jota toki
piti vielä huhtikuussa täydentää. Sen jälkeen jatkui teoriaosuuden kirjoittaminen.
Maaliskuussa pidettiin AMK:ssa suunnitelmaseminaari. Tavoitteena oli saada
kehittämistyön raportti kokonaisuudessaan kirjoitettua valmiiksi lokakuun puoli-

väliin mennessä, jotta sitä voi vielä korjata ja hienosäätää marraskuuhun asti. Ennen virkistyspäiviä tavoitteenani oli saada teoriaosuus valmiiksi.

Huhtikuussa kävimme keskustelua perhekodin isän, yrityksen toisen omistajan kanssa siitä, mikä on hänen kantansa virkistyspäivän järjestämisestä ja hyväksyykö hän olemassa olevat suunnitelmat. Teimme myös alustavaa kustannuslaskelmaa virkistyspäivän budjetista. Kehitystehtävän suunnitelmiin tuli vielä pieniä muutoksia koskien aikataulua. Huhti-toukokuussa jatkui teoriaosuuden kirjoittaminen.

Informoin virkistyspäivästä lasten sosiaalityöntekijöitä huhtikuun parin ensimmäisen viikon aikana. Vanhempia informoin tulevasta virkistyspäivästä alustavasti toukokuun aikana, joko tapaamisten ja puhelinkeskustelujen yhteydessä tai lähettämällä sähköpostia. Alustavan informoinnin yhteydessä ilmaantui osallistumistoiveita myös isovanhempien osalta. Tämän johdosta pidimme ideapa-laverin työyhteisössä ja pohdimme sitä, kutsutaanko myös isovanhemmat. Päätimme yhteistuumin, että kutsutaan.

Toukokuun aikana teorian kirjoitustyökin eteni, hitaasti, mutta varmasti. AMK:ssa pidettiin toukokuun lopulla tietoperustaseminaari, jossa ryhmän jokainen jäsen esitteli senhetkistä tuotostaan, annoimme ja saimme myös palautetta. Aloitin 10 viikon työharjoittelun Lausteen perhekuntoutuskeskuksessa huhtikuun lopulla. Lausteella sain tutustua heidän tapaansa tehdä perhetyötä. Heillä pääpaino oli yksittäisten perheitten tapaamisissa ja viikoittaisessa yhteydenpidossa, joita perhekodissakin voisi olla hyvin organisoituna mahdollista toteuttaa. Lausteella on ollut suunnitteilla ”vanhempainpäiviä” ja he kyselivätkin minulta ideoita sen järjestämiseen.

Kesäkuun puolivälissä lähetin kaikille vanhemmille kirjallisen kutsun postissa ja pyysin vahvistusta osallistumiselle kesäkuun loppuun mennessä. Lähetin samalla myös kirjekutsun tai kutsuin puhelimitse sellaiset isovanhemmat, jotka ovat läsnä lapsenlapsensa elämässä ja jotka mahdollisesti voisivat myös osallistua virkistyspäiville. Tällöin myös kehittämistehtäväni kohderyhmä laajeni vanhemmista läheisiin. Perhekodeissamme oli sijoitettuja lapsia kaikkiaan 14,

joukossa myös sisaruksia. Mahdollisia virkistyspäiville osallistujia eli läheisiä ihmisiä, jotka olivat tekemisissä lapsen kanssa, oli yhteensä 25; äitejä 11, isiä neljä, isovanhempia 10. Heinäkuussa varmistin vielä puhelimitse, olivatko kaikki ilmoittautuneet tulossa.

Kartoitimme kesäkuussa lähiseudulta paikkoja, jotka soveltuisivat virkistyspäivien viettopaikaksi. Paikan piti sijaita lähellä Uuttakaupunkia, automatkan päässä, mielellään meren rannalla ja siellä oli oltava mahdollisuus ruokailuun. Kartanon Karkuri valikoitui parhaimmaksi paikaksi. Kartanon Karkuri on Uudessakaupungissa maalaismaisemassa sijaitseva tilausravintola, jolla on myös rantamökki, jossa voi pitää tilaisuuksia pienille ryhmille. Kävin Kartanon Karkurin omistajan Tuula Anttilan kanssa tutustumassa heidän rantamökkiinsä ja paikka vaikutti oikein sopivalta virkistyspäivien viettoon. Rantamökille oli mahdollisuus järjestää myös ruokailu omistajan toimesta. Heinäkuun alkuvuoroilla kävin Tuula Anttilan kanssa tarkentavia keskusteluja päivän aikataulusta ja ruokailuista sähköpostitse, puhelimitse ja käymällä itse paikan päällä. Virkistyspäivien ajankohdaksi sovittiin 29.7.2014. Tämä päivä oli kaikkein sopivin osallistujillekin. Päivä päätettiin aloittaa kello 11 ja silloin oli tarjolla alkukahvit ja suolainen leivonnainen. Varsinaisen ruokailun ajankohdaksi sovittiin kello 13. Päivän päätösajankohdaksi Tuula Anttila ehdotti kello 16:ta, koska kello 17 mökille oli tulossa jo seuraavat vieraat. Puoli tuntia ennen päätöstä oli tarjolla vielä loppukahvit ja makea leivonnainen. Tuula Anttila lupasi myös, että sauna lämmitetään meitä varten.

Toteutuksen jälkeen aloin kirjoittamaan opinnäytetyön loppuosaa eli virkistyspäivien suunnittelua, toteutusta ja arviointia koskevaa osiota. Viimeisenä kappaaleena kirjoitin reflektio- ja pohdintaosuuden.

Kirjoitin muistiinpanoja keskusteluista ja omista ajatuksistani säännöllisesti. Kolmesta palaverista tein muistiot, jotka ovat kehittämistyöni liitteenä. Näihin muistiinpanoihin ja muistioihin oli helppo palata myöhemmin. Palaverit ja tapaamiset, jotka käsittelivät kehittämistehtävääni ja joiden ”vetovastuussa” olin, pyrin johtamaan dialogisesti, haastoin jokaista osallistujaa tuomaan rohkeasti omia mielipiteitään esiin eikä keskustelua käyty siitä näkökulmasta, mikä oli oikein ja mikä väärin.

Seuraavan sivun prosessikaaviossa on kuvattu koko kehittämistyöprosessi joulukuusta 2013 marraskuuhun 2014. Kuviossa on kuvattu mitä tehtiin, osalliset, tiedonkeruu- ja kehittämismenetelmät, dokumentointitavat sekä työskentelyvaiheet. Prosessi on jaoteltu esi-, työskentely-, viimeistely- ja päätösvaiheeseen. Kehittämistyöprosessi eteni tasaisesti pikku hiljaa. Loppuosan kirjoitustyö kasaantui lokakuulle. Se olisi kannattanut aloittaa aikaisemmin, koska aika alkoi käydä vähiin ja aikaa pohdinnoille ei enää ollut riittävästi.

Milloin?	Mitä tehtiin?	Osalliset	Tiedonkeruu/Kehittämismentelmä	Dokumentointitapa	Työskentelyvaihe
12/2013	aiheen pohdintaa	työtoverit	dial.keskustelu	muistio	ESIVAIHE
1/2014	aiheen pohdintaa	kollegat	benchmarking	muistiinpanot	
2/2014	aiheen valinta	opettaja	keskustelu	muistiinpanot	
3/2014	suunnitelma valmis	opettajat, työtoverit	ohjaustunti, sposti	kirjall. suunnitelma	
	suunnitelma seminaari	opettaja, opiskelukaverit	keskustelu	muistiinpanot	
4/2014	lupa-asiat, budjetti	perhekodin isä	keskustelut	muistiinpanot	TYÖSKENTELY
	teorian kirjoitusta	yksilötyö	lähteet	kirjoitustyö	
	suunnitelman täydennystä	opettaja, opiskelutoverit	s-posti keskustelut	suunnitelma	
	sostyöntekijöiden informointi	sosiaalityöntekijät	sähköposti puhelut tapaamiset	muistiinpanot	
5/2014	teorian kirjoitusta	yksilötyö	lähteet	kirjoitustyö	
	osallistujien alustava kartoitus ja informointi	läheiset	keskustelut, s-posti, puhelinkesk.	muistiinpanot	
	palaveri, idea	työtoverit	dial.keskustelu	muistio	
	tietoperusta seminaari	opettaja, opiskelukaverit	keskustelu, ohjaus	muistiinpanot	
6/2014	kutsuminen	läheiset	kirjeet, s-posti, puhelinkesk.	muistiinpanot	
	viettopaikkojen kartoitus	Pietolan pk:n vanhemmat	keskustelut, puh. soitot ja käynnit	muistiinpanot	
7/2014	osallistumisen varmistus	läheiset	puhelinsoitot	muistiinpanot	
	virkestymispäivien viettopaikan valinta	Pietolan pk-vanhemmat	puhelinsoitot	muistiinpanot	
	käytännön järjestelyistä sopiminen	pk-äiti ja "viettopaikan" omistaja	puhelinsoitot, s-postit, tapaamiset	muistiinpanot	
	virkestyspäivät	pk-vanhemmat ja läheiset	dial.keskustelut, palautelomake	muistiinpanot	
8/2014	kehittämistyön loppuosan kirjoittaminen	yksilötyö	muistioiden ja muistiinpanojen läpikäynti	kirjoitustyö	
	kehittämistehtävän arviointia	työkaverit	dial. keskustelu	muistio	
9/2014	kirjoitustyön jatkuminen	yksilötyö	muistioiden läpikäynti	kirjoitustyö	VIIMEISTELYVAIHE
10/2014	kehittämistyön puhtaaksikirjoitusta	yksilötyö	muistiot, muistiinpanot, lähteet läpikäynti	kirjoitustyö	PÄÄTÖSVAIHE
	tulosseminaari	opettaja, opiskelukaverit	keskustelu	muistiinpanot	
11/2014	opinnäytetyön jättö				

Kuvio 1. Kehittämistehtävän prosessikaavio

4.4 Asiakaslähtöisyys – osallistujien toiveitten kartoittaminen

Kutsuja lähetettiin tai esitettiin virkistyspäiville kaikkiaan 25. Osallistujia tästä joukosta ilmoittautui virkistyspäiville kaikkiaan kahdeksan. Osallistujien toiveet päivän sisältöön ja kulkuun kartoitettiin etukäteen ja he toivoivat, että virkistyspäivän aikana saisi tavata muita samassa tilanteessa olevia ihmisiä, mahdollisesti solmia uusia tuttavuussuhteita, voisi ihan rennosti jutella vaan ja pääsisi saunaan ja uimaan. Osallistajat toivoivat myös, että voitaisiin syödä hyvää ruokaa.

Hyvä ruoka edistää terveyttä, toimintakykyä ja elämänlaatua. Hyvin järjestetyllä ruokailulla on tärkeä sosiaalinen merkitys, se virkistää mieltä ja tuottaa mielihyvää. Ateriat ovat monelle ihmiselle päivän kohokohta. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2010.) Siksi päätinkin ”panostaa” ruokailuun. Ruokailuun liittyvät toivomukset ja erityisruokavaliot kartoitettiin puhelinkeskustelujen yhteydessä ja niiden perusteella luotiin päivän ”menu”.

5 VIRKISTYSPÄIVÄN KULKU

5.1 Ensiksi tutustuttiin

Kaksi osallistujaa perui osallistumisensa virkistyspäiville vielä viime hetkillä, joten lasten läheisiä tuli paikalle kaikkiaan kuusi, kaksi vanhempaa ja neljä isovanhempaa. Perhekodista paikalla oli yksi äiti ja kaksi isää. Toisen perhekodin äidin osallistuminen peruuntui yhteensattumien vuoksi päivää ennen ”h-hetkeä”.

Läheisiä oli informoitu, että kokoonnumme Kartanon Karkurin pihamaalle ja siitä lähdemme yhdessä autoilla kohti mökkiä, jonne matkaa oli kilometrin verran. Vaikka olin käynyt mökillä aikaisemmin, valitsin risteyskohdassa väärän mökkitie ja ajoimme koko autojono harhateille. Vaikka tämä asia minua ensin harmitti ja nolottikin, ”kommellus” toimi oivana tilanteen laukaisijana. Perille saavuttamme nauroimme kaikki yhdessä tapahtuneelle ja alkujännitysikin lieveni.

Päivä oli helteinen. Kokoonnuimme istumaan varjoisan ulkopöydän ääreen ja joimme alkukahvit, jotka oli meille valmiiksi katettu. Tuula Anttila oli myös paikalla, hän kertoi päivän käytännön järjestelyistä ja sen jälkeen hän poistui. Aloitimme kahvittelun lomassa tutustumiskierroksen. Jokainen osallistuja sai esitellä itsensä ja kertoa itsestään sen, minkä halusi. Tai olla kertomatta. Tutustuminen eteni niin, että me perhekodin vanhemmat esittelimme itsemme ensin ja sen jälkeen lasten läheiset kertoivat itsestään. Tässä vaiheessa käytiin läpi myös päivän ohjelmarunko.

5.2 Kohti keskustelua ja rentoa yhdessäoloa

Lienevätkö alun kommellukset ja sen johdosta turvallisen sekä humoristisenkin ilmapiirin syntyminen saanut aikaan sen, että keskustelu lähti saman tien hyvin herkille ja henkilökohtaisille alueille ja aiheille, vaikkei sitä keneltäkään luonnollisesti edellytetty. Osa päiville osallistujista oli toisilleen ennestään tuttuja. Jokainen läheinen kuitenkin esitteli itsensä ja kertoi avoimesti elämäntapahtumis-

taan ja tuntemuksistaan. Kaikilla läheisillä oli kokemusta joko lapsen tai lapsenlapsen lastensuojelun asiakkuudesta ja huostaanotosta. Vaikka jokaisen läheisen puheessa korostui omat historia ja henkilökohtaiset kokemukset, kukaan ei tuominut ketään vaan jokainen kuunteli herkällä korvalla muita ja toi keskusteluun omanlaisia kokemuksia ja näkemyksiä. Joukossa oli toki niitä, jotka olivat enemmän äänessä ja niitä, jotka eivät yhtä aktiivisesti tuoneet itseään julki. Oli myös erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä asioista, mutta ne eivät aiheuttaneet läheisten keskuudessa eripuraa. Muutaman kerran myös me perhekodin vanhemmat saimme osaksemme rakentavaa palautetta toiminnastamme ja silloin ilmapiirissä oli havaittavissa jopa pientä kireyttä. Jotkut läheisistä eivät olleet tyytyväisiä joihinkin perhekodin käytäntöihin, vaikka yhteisesti sovittujen suunnitelmien mukaan oltiin toimittu. Lastensuojelun käytännöistä ja toimivuudesta yleisestikin keskusteltiin myös paljon. Osallistujilla oli aiheesta sekä hyviä että huonoja kokemuksia. Intensiivisen keskustelun keskiössä oli kuitenkin kaikille yhteinen tekijä ja jonka ymmärrystä kohti keskustelu eteni: Perhekotiin sijoitettu lapsi ja hänen hyvinvointinsa.

Tutustumis- ja esittelykierrokseen kului aikaa pari tuntia ja vuorossa olikin seuraavaksi jo ruokailu. Tuula Anttila oli laittanut ruuat valmiiksi jääkaappiin lukuun ottamatta grillattavia pihvejä ja makkaraa, jotka perhekodin isä keskustelun lomassa grillasi.

Ruokailun aikana osallistujajoukko hajaantui, osa söi sisällä ja osa ulkona. Jos tutustumisvaiheen yhteydessä oli välillä havaittavissa ilmapiirin tiivistymistä, välillä jopa kireyttäkin, niin hyvä ruoka viimeistään sai mielialan positiiviseksi. Ruokailukeskustelut jatkuivat pääsääntöisesti samojen teemojen ympärillä kuin tutustumisvaiheessakin, mutta pienissä kahden - kolmen hengen ryhmissä. Toki keskusteltiin muistakin, ihan yleisistä aiheista, jotka eivät liittyneet lapsen sijoitukseen. Tämä ruokailuvaihe oli sitä ”rentoa yhdessäoloa, saa vaan olla toisten samassa tilanteessa olevien ihmisten kanssa ja jutella”, jota läheiset etukäteen päivältä toivoivat. Siksi tälle vaiheelle annettiin runsaasti aikaa. Kukaan osallistujista ei helteen takia mennyt saunaan, vaikka sen lämmitystä etukäteen toivottiinkin.

Kello kolmen aikoihin oli tarjolla loppukahvit juustokakun kera ja kaikki osallistujat kokoontuivat taas saman pöydän ääreen. Keskustelu jatkui edelleen vilkkaasti ja asiallisen rakentavasti vielä silloinkin, kun olisi ollut lähdön aika. Jokainen läheinen täytti lopuksi virkistyspäiviä koskevan palautelomakkeen.

Virkistyspäivästä löytyi myös ratkaisukeskeisen perhetyön ”elementtejä”. Kukaan ei vaipunut synkkyyteen, vaikka vaikeista asioista keskusteltiin. Jokainen läheinen näki elämässään ja tilanteessaan myös toivoa ja uskoa huomiseen. Pyrin siihen suuntaan keskustelua hienovaraisesti välillä ohjaamaan ja pohtimaan, miten jokainen voisi omalta osaltaan keskittää ajatukset ja huomion omiin voimavaroihin ja positiivisiin muutoksiin.

5.3 Vertaisryhmän tuki

Virkistyspäiviin osallistuneilla läheisillä oli kaikilla kokemuksia lastensuojelusta ja lähisukulaisen huostaanotosta. Keskusteluissa kävi ilmi, että se huostaanotto on herättänyt heissä monenlaisia tunteita, esimerkiksi epävarmuutta, pettymystä, pelkoa, suuttumusta ja syyllisyyttä. Monella läheisellä oli myös kokemus, että heitä ei ole tarpeeksi kuunneltu huostaanottovaiheessa eivätkä he ole saaneet tarpeeksi itsellensä tukea, kun lapsi on sijoitettu pois kotoa. Tuen hakeminen ja saaminen on ollut vaikeaa, koska huostaanotto on asia, jota on vaikea jakaa sellaisten ihmisten kanssa, jolla ei siitä ole kokemuksia..

Virkistyspäivien aikana jokainen läheinen sai mahdollisuuden tuoda ja ”luovuttaa” omia kokemuksia muitten kuultavaksi ja käyttöön. Avoimesti ja rohkeasti läheiset niin toimivatkin. Heillä oli selkeästi tarve saada jakaa kokemuksia sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat kokeneet samanlaisia asioita.

6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAVOITTEIDEN ARVIOINTIA

6.1 Palautelomake

Päivän lopuksi pyysin läheisiä täyttämään palautelomakkeet. Kerroin lomakkeen täytön olevan vapaaehtoista, mutta toivoin saavani heiltä näkemyksiä ja ajatuksia siitä, miten perhetyötä voisi jatkossa edelleen perhekodissa kehittää. Kaikki vastasivatkin kysymyksiin. Lomakkeen aluksi halusin kysyä kyllä / ei-vastauksella, kokivatko läheiset virkistyspäivän onnistuneeksi. Kysymykseen on helppo vastata ja sen tarkoituksena olikin ”virittää” vastaajaa pohtimaan tulevia kysymyksiä tarkemmin. Jokainen vastasi tähän kohtaan kyllä.

Toiseksi kysyttiin, mistä osallistujat pitivät eniten virkistyspäivässä. Halusin tällä kysymyksellä saada erityisesti tietoa ja mielipiteitä, mitä kannattaa sisällyttää seuraavaan virkistyspäivään. Tähän kohtaan tulikin runsaasti vastauksia. Läheiset pitivät seurustelusta, tarjoiluista, ilmapiiristä, ihanista ”kanssa-olijoista”, joiden kanssa oli mielenkiintoista keskustella ja oppia tuntemaan heitä, sai puhua ihmisten kanssa, jotka tietävät, mistä puhutaan, rennosti yhdessäolosta. Kolme vastaajaa koki voimavarojensa lisääntyneen. Oli ilo kuunnella erilaisia ihmisiä. Ilman suosiollisuutta myös kiiteltiin sekä viettopaikan hienoja ja asianmukaisia tiloja.

Kolmantena kysyttiin sitä, halusivatko läheiset, että vastaavanlaisia päiviä järjestettäisiin jatkossakin. Tähän kysymykseen oli taas helppo vastata kyllä tai ei. Jos he vastasivat myönteisesti, kysyttiin seuraavaksi toivomuksia päivien sisällöstä. Jokainen läheinen vastasi myönteisesti siihen, että päiviä järjestetään uudelleen tulevaisuudessa. Päivien sisältöön tuli seuraavanlaisia toivomuksia: Jokin aktiviteetti, joka ei kuitenkaan vie koko aikaa, osallistuja-aineksesta riippuen esim. kalliokiipeily, lapset mahdollisesti mukaan, yhdessäolo on tärkeintä, pelejä, keilausta. Tällä kysymyksellä halusin tietoa, mitä sellaista, mitä tänään ei ollut, virkistyspäivä voisi tulevaisuudessa sisältää.

Viimeisenä eli neljäntenä kysymyksenä kartoitettiin sitä, miten läheiset toivoisivat jatkossa tekevän yhteistyötä perhekodin kanssa. He toivoivat perhekodilta joustavuutta, aktiivista yhteydenpitoa, kylään kutsumista, puhelinkeskusteluja ja yhteisiä teemapäiviä. Nämä asiat olivat erittäin merkittäviä, kun pohdimme perhekodeissa perhetyön muita konkreettisia kehittämismahdollisuuksia.

6.2 Virkistyspäivän yhteydessä saatu läheisten suullinen palaute

Monenlaista suullista palautetta tuli spontaanisti päivän lomassa. Läheiset kokivat, että helpotti omaa oloa, kun oli mahdollisuus jakaa asioita ja elämäntarinoita. ”On muitakin, joilla on ollut yhtä kamalaa kuin minulla. Se lohduttaa.” Läheiset tunsivat voimavarojensa lisääntyvän, ”Kyllä nyt taas jaksaa, kun on saanut puhua asioista niiden oikeilla nimillä ihanien ihmisten kanssa”. Uusia tuttavuuksiakin päivän aikana syntyi ja tapaamisia jo sovittiin. Se, että läheisille tarjottiin hyvää ruokaa ja muutenkin heidän toivomukset otettiin huomioon, oli monelle tärkeä asia, ”Kiva huomata, että meistä todella huolehdittiin.” Virkistyspäiville tulo oli joitakin osallistujia etukäteen jännittänyt, mutta jännitys hävisi päivän aikana ja päivästä jäi positiivinen ”fiilis”.

Läheiset kokivat, että virkistyspäivä oli erittäin myönteinen ja positiivinen asia. Negatiivista palautetta ei tullut. Ne läheiset, jotka virkistyspäivään osallistuivat, ovat muutenkin motivoituneita ja sitoutuneita lapsen elämään ja yhteistyöhön perhekodin kanssa. On myös läheisiä, jotka eivät aktiivisesti pidä yhteyttä lapseen eikä perhekotiin joten heille kynnys osallistua virkistyspäivään saattoi olla korkeampi.

6.3 Läheisten voimaantuminen sekä yhteistyön kehittäminen

Virkistyspäivän yksi tavoite oli se, että läheiset kokevat voimaantumisen tunteita vertaisryhmän avulla. Voimaantuminen on pitkä muutosprosessi, joka vie aikaa ja joka lähtee ihmisestä itsestään. Yksi päivä ei voi saada aikaan suurta muutosta, mutta se voi käynnistää voimaantumisen prosessin. Läheisiltä saadun palaut-

teen perusteella ainakin osa virkistyspäiville osallistuneista läheisistä koki voimaantumisen tunteita, jotka antavat mahdollisuuden muutosprosessin alkuun. Jo se, että kaikille osallistujille jäi positiiviset muistot päivästä, luo pohjaa voimaantumiselle.

Virkistyspäivän tavoitteena oli myös läheisten ja perhekodin yhteistyön kehittyminen. Vaikka virkistyspäivälle osallistui vain osa perhekodin lasten läheisistä, ainakin heidän kanssa tehtävä yhteistyö on jatkossa vaivattomampaa ja tavoitteet saavutettiin. Meillä kaikilla, niin läheisillä kuin perhekodin vanhemmillakin oli mahdollisuus rauhassa tutustua toisiimme ”epävirallisessa” tilanteessa. Useimmiten kohtaamme ”virallisissa” tilanteissa ammattiauttajien ja lasten läsnä ollessa, jolloin tutustumiseen ei jää aikaa. Kun virkistyspäivän ansioista tunnemme toisiamme paremmin, on myös helpompaa toimia yhteistyössä kohti yhteistä tavoitetta, lapsen hyvinvointia.

6.4 Virkistyspäivä perhekodin vanhempien näkökulmasta

Heti virkistyspäivien jälkeen pidimme perhekodin vanhempien kesken lyhyen arviointikeskustelun. Jokaiselle jäi päivästä positiiviset tunnelmat. Läheisten avoimuus yllätti meidät; avoimuus siitä, kuinka paljon he itsestään, tilanteistaan ja elämäntapahtumistaan kertoivat, mutta myöskin avoimuus siitä, kuinka he uskalsivat kritisoida lastensuojelun toimintaa ja käytäntöjä Suomessa. Kritiikistä ei jääneet perhekoditkaan paitsi. Kritiikki oli kuitenkin rakentavaa ja antoi meille vanhemmille näkökulmia siitä, miten voisimme jatkossa toimintaamme ja yhteistyötä kehittää erityisesti siinä, kuinka aktiivisesti pidämme yhteyttä läheisiin.

Itse olin päävastuussa päivän järjestämisestä, sen sisällöstä, tavoitteista ja aikataulusta ja arvioinnista. Tämä oli myös henkilökohtainen tavoitteeni eli saada päivä organisoitua onnistuneesti. Pientä jännittyneisyyttä koin ennen päivän alkua siitä, miten järjestelyt sujuvat. Kaikki oli kuitenkin hyvin suunniteltu etukäteen ja se helpotti tilannetta. Tiesin, että Tuula Anttila on kokenut tapahtumien järjestäjä ja voin luottaa siihen, mitä hänen kanssaan on sovittu. Hoidin kuitenkin virkistyspäivän aikana ruuan ja astioitten esille laiton ja vastuullani oli pitää

kiinni aikataulusta. Tehtäväni oli myös ohjata päivän keskusteluja ”neutraalimpaan” suuntaan tilanteen niin vaatiessa. Näitä tilanteita olikin eikä tapanani ole olla kovin kärkeä, mutta asiallisesti johdateltuna sain päivän keskustelut pidettyä mielestäni hyvin kasassa. Kirjallisen sekä suullisen palautteen sekä omien havaintojeni perusteella päivä eteni suunnitelmien mukaan ja onnistuneesti. Koin itse päivän päätyttyä suurta onnistumisen ja huojentuneisuuden tunnetta, koska päivä oli sujunut suunnitelmien mukaisesti.

Valitettavasti koko perhekodin henkilökunta ei päässyt osallistumaan virkistyspäiville, vaikka he sitä toivoivatkin. Käytännössä se oli ollut mahdotonta toteuttaa, koska osa oli kesälomalla ja osa lasten kanssa perhekodissa sillä aikaa, kun vanhemmat olivat virkistyspäivillä.

7 POHDINTAA

7.1 Kehittämistehtävän eettisyys ja sosionomin osaaminen

Sosionomiopinnot ovat rakentuneet kuuden kompetenssin, eettisen osaamisen, asiakastyön osaamisen, palvelujärjestelmäosaamisen, kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen, tutkimuksellisen kehittämisosaamisen sekä johtajuusosaamisen ympärille. Kompetenssilla tarkoitetaan ammatillista pätevyyttä, osaamista ja asiantuntijuutta. (Viinamäki 2010, 10, 16-21.) Omassa kehittämissä korostuivat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen ja kehittämisosaaminen.

Jotta voi tunnistaa eettisiä jännitteitä tai ongelmatilanteita, tarvitaan eettistä herkkyyttä eli pohdintaa siitä, miten oma toiminta vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin. Eettistä herkkyyttä on myös omien asenteiden, tunteiden ja ennakkoluulojen tunnistaminen. Ilman eettistä herkkyyttä ei voi olla eettistä toimintaa. (Juujärvi ym. 2007, 22-24.)

Kehittämistehtäväprosessissani noudatin ammattikorkeakoulun määrittämiä toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta niin opinnäytetyössä kuin sen tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä arvioinnissa. Tiedonhankinnassa sovelsin kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä menetelmiä sekä toteutin opinnäytetyön luonteeseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullisuutta. Huomioin asianmukaisesti kirjallisten lähteitteni tuottajien työtä ja saavutuksia ja viittasin heidän julkaisuihin asianmukaisella tavalla sekä pyrin antamaan heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon. Opinnäytetyöni suunniteltiin, toteutettiin sekä raportoitiin ja näistä syntyneet aineistot tallennettiin ammattikorkeakoulun edellyttämällä tavalla. Pyrin myös ottamaan huomioon tietosuojaan liittyvät seikat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. 3-4.)

Lähetin sähköpostitse tietoa virkistyspäivästä jokaisen lapsen sijoituksesta vastaavalle sosiaalityöntekijälle ennen kuin kyselin läheisten osallistumishalukkuutta. Kerroin läheisille, että tuleva virkistyspäivä on sosionomiopintojeni lopputyö.

Virkistyspäiville osallistuminen oli vapaaehtoista. Kaikilla ryhmään osallistuvilla oli ehdoton vaitiolovelvollisuus, josta informoin jokaista osallistujaa heti päivän tutustumisvaiheen alussa. Kehittämistyöraportissa ei kukaan läheinen ole tunnistettavissa. Virkistyspäivän aikana kykenin toiminaan arvostiriitoja sisältävissä tilanteissa, suhtauduin hyväksyvästi ja kunnioittavasti kaikkiin läheisten mielipiteisiin ja näkemyksiin, siitäkkin huolimatta, että en aina kokenut olevani samaa mieltä tai tiesin, että asiaan oli olemassa toisenlainenkin näkemys. Huomioin täten myös jokaisen läheisen ainutkertaisuuden.

Asiakastyön osaamiseni näkyi virkistyspäivien aikana siten, että kykenin luomaan jokaisen läheisen kanssa osallisuutta tukevan vuorovaikutussuhteen. Kannustin kaikkia keskusteluun ja annoin puheenvuoroja niillekin läheisille, jotka eivät mielipiteitään aktiivisesti tuoneet julki.

Tunnistan omat arvomaailmani, mutta en koe olevani niiden ”vanki” vaan kykenen rakentamaan vuorovaikutukseen, vaikka arvomme toisen ihmisen kanssa olisivatkin erilaiset. Pyrin toimimaan voimavarakeskeisesti ja huomioimaan yksilölliset tarpeet, kannustan ajattelemaan positiivisesti ja tiedostan, että se, mikä voi onnistua yhden asiakkaan kanssa, ei välttämättä onnistu jonkun muun asiakkaan kanssa.

Tutkimustyön perusvalmiudet, kyky systemaattiseen tiedon hankintaan ja arviointiin, ovat kehittyneet sosionomikoulutukseni myötä. Oma kehittämistyöni, virkistyspäivän suunnittelu, toteutus ja arviointi, toi paljon uutta osaamista erityisesti siihen, kuinka tärkeää on aina miettiä, mitä tekee, miksi ja mikä on työs kentelyn tavoite, mitä sillä halutaan saavuttaa. Olen oppinut maltillisemmaksi. Tapanani on ollut saada nopeasti erilaiset asiat ja tapahtuman asiat järjestettyä ilman huolellista suunnittelua ja tällöin lopputuloskin on saattanut kärsiä. Haluan edelleen kehittää itseäni työntekijänä ja uskon oman kehittämismyönteisen asenteeni avulla myös edesauttavan koko työyhteisön kehittymistä.

Olen aikaisemmalta koulutukseltani sairaanhoitaja ja huomaan, että perinteinen ”potilas” – hoitaja”- ajattelu ja toisinaan sairauskeskeinenkin näkökulma ”putkahtaa” esiin vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Sosionomikoulutuksessa

on kuitenkin korostettu asiakassuhteen luomista asiakaslähtöisesti, tasavertaisesti ja dialogisesti, minkä näkökulman oppiminen onkin itselleni tärkeää. On uskallettava ”heittäytyä” asiakassuhteeseen ja korostaa sitä, että molemmat osapuolet voivat oppia toisiltaan.

7.2 Johtopäätökset ja jatkokehitysmahdollisuudet

Kehittämistehtävänäni oli voimaannuttavan virkistyspäivän järjestäminen ammatilliseen perhekotiin sijoitettujen lasten läheisille. Virkistyspäiville osallistui kuusi läheistä ja päivän ajankohta, kulku ja sisältö rakennettiin asiakaslähtöisesti, osallistujien toiveet huomioiden. Päivälle oli kaksi tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli se, että virkistyspäivä loisi vertaisryhmän tukea käyttäen läheisille voimaantumisen kokemuksia. Toisena tavoitteena oli se, että läheisten ja perhekodin vanhempien välinen yhteistyö kehittyisi. Henkilökohtaisena tavoitteena oli myös onnistuneen virkistyspäivän suunnittelu, toteutus ja arviointi.

Kaikkiin kehittämistehtävän tavoitteisiin päästiin. Läheiset kokivat, että virkistyspäivä loi heille positiivisia kokemuksia ja lisäsi voimavaroja ja voimaantumisen tunteita. Myös yhteistyö läheisten ja perhekodin vanhempien välillä parani, koska pääsimme kunnolla tutustumaan toisiimme. Kaikille osallistujille jäi positiivinen ja hyvä mieli päivästä. Palaute päivästä oli erittäin positiivista. Tarkoitus onkin järjestää joka kesä vastaavanlainen virkistyspäivä sekä joka joulukuu koko perhekodin yhteinen pikkujoulujuhla, jonne kutsutaan mukaan kaikki lasten läheiset ja jonne on koko perhekodin henkilökunnan mahdollisuus myös osallistua. Hyvän ruuan merkitys virkistyspäivän yhteydessä oli suuri ja siksi jatkossakin yhteisissä tapahtumissa ”panostetaan” tarjoiluihin.

Virkistyspäivän yhteydessä oli mahdollista saada läheisiltä ajatuksia siitä, mitä muuta läheisten ja perhekodin välinen yhteistyö voisi heidän näkökulmastaan olla. He toivoivat perhekodilta joustavuutta, aktiivista yhteydenpitoa, kylään kutsumista, puhelinkeskusteluja ja yhteisiä teemapäiviä. Näiden asioiden pohtimiseen, kehittämiseen ja näkyväksi tekemiseen keskitymme perhekodin henkilökunnan työyhteisöpalavereissa vuonna 2015.

LÄHTEET

- Ahto, A. & Mikkola, P. 2000. Perhehoito lastensuojelussa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 13. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- APKL 2014. Ammatillisten perhekotien liitto. Sijaishuollosta. APKL ry - laatua lastensuojeluun. Viitattu 8.2.2014 <http://apkl.fi/sijaishuollosta/>.
- Bell, J. 2005. Introduktion till forskningsmetod. Översättning: Björn Nilsson. Denmark: Narayana Press.
- ELÄ 2014. Elämän punaista lankaa etsimässä. Ryhmien ohjaaminen. Viitattu 9.2.2014 <http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienohjaaminen.php>.
- Hakuni, M.2011. Lastensuojelulaitoksen perhetyötä kehittämässä – toiminnallisin vertaisryhmin. Opinnäytetyö. Tikkurila. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan (ylempi AMK) koulutusohjelma. Viitattu 8.3.2014 <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/29354/theseus.pdf>.
- Heino, J. & Sariola, J. 2009. Virkistyspäivä muistisairaitten omaisille. Opinnäytetyö. Pieksamäki. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja kasvatustieteiden (sosionomi AMK) koulutusohjelma. Viitattu 9.3.2014 http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pieksamaki2009/Heino_Sariola.pdf.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyväri, S. 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A. B. (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Hämäläinen, J. & Kurki, L.1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.
- Juujärvi, S.; Myyry, L. & Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyyden ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.
- Järvikoski, A. & Härkönen K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOY.

Järvinen, R.; Lankinen, A.; Taajamo, T.; Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi: Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Koisti-Auer, A-L. 2002. ”Vaikka elämä oli välillä jo tosi kunnossa”. Huostaanotokriisin selvittely-projektin loppuraportti. Espoo: Sos-Lapsikylä ry.

Koskela, S. 2012. ”Rehellisellä pelillä, avoimella pelillä”. Perhetyöntekijöiden kokemuksia perheen voimaantumisen mahdollistamisesta. Opinnäytetyö. Kuopio. Savonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan (sosionomi AMK) koulutusohjelma. Viitattu 8.3.2014
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51742/Koskela_Sirkku.pdf.

Koskimies, M.; Pyhäjoki, J. & Aarnkil, T.E. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Kujala, V. 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Helsinki: Painohäme Oy.

Laituri- projekti 2004. Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 18. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto ry.

Lastensuojelulaki. 2007. 13.4.2007/417 muutoksineen. Viitattu 8.2.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Mattila, H. 2008. Voimaantumisen ydin. Sosiaali- ja terveysalalla toimivien ihmisten mahdollisuuksia voimaantua työssään. Väitöskirja. Kuopion yliopisto. Viitattu 26.4.2014
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1061-4/urn_isbn_978-951-27-1061-4.pdf.

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekeminen ihmistieteissä 4. Helsinki: International Methelp.

MLL 2014. Vertaisryhmät. Viitattu 9.2.2014
<http://www.mll.fi/perheille/vertaisryhmat/>.

Moula, A. 2009. red. Empowermentorientat socialt arbete. Lund: Studentlitteratur.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit. Viitattu 8.2.2014
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKMtr3.pdf?lang=fi>

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 26, 2011. Helsinki: Socca.fi.

Purra, S. 2014. Voimaantuminen ja elämän avaimet. Viitattu 26.4.2014
<http://www.susannapurra.com/Voimaantuminen.pdf>.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY.

Rönkkö, L. 2008. Ratkaisu- ja voimavarakeskeinen näkökulma vuorovaikutuksessa. Teoksessa Vilen, M.; Leppämäki, P. & Ekström, L. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY, 171.

Saari, H. 2008. VARTU - varhain tukemalla turvallinen lapsuus. Toimintamalli perhetyöhön –hanke. Loppuraportti. Maaliskuu 2008. Viitattu 8.2.2014
http://sote.kainuu.fi/general/Uploads_files/Julkaisut/Sarja%20d/d_15_vartuhank_e_loppuraportti_060508.pdf.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Viitattu 18.3.2014
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>.

Silverman, D. 2010. Doing qualitative research. Third edition. London: SAGE.

Sininauhaliitto 2003. Perhetyön monet kasvot. Viitattu 8.2.2014
<http://www.ecredo.fi/sininauhaliitto/data/liitteet/35604972.pdf>.

Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.

Slotte, S. 2001. Dialogisen vuorovaikutuksen taidoista. Viitattu 5.10.2014
http://salserver.org.aalto.fi/vanhat_sivut/Opinnot/Mat-2.4198/dialogi.html.

Sosiaaliportti.fi 2013. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 8.2.2014
<http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/>.

Tekes.fi 2011. Tekesin katsaus 281/2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen. Asiakaslähtöisen kehittämisen keskeiset käsitteet. Helsinki: Tekes.

THL 2014. Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä. Viitattu 8.2.2014
<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=1¤tEvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d88e1fd026b2db407b81f4c0a286e33862&indCount=1&yearCount=1>.

THL 2014. Tilastot. Huostassa olevien lasten määrän kasvu on pysähtynyt. Viitattu 21.1.2014
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastens.

THL 2014. Kasvun kumppanit. Dialogin muodostaminen ammattilaisen ja perheen välillä. Viitattu 5.10.2014 http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valillau.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. 2012. Viitattu 27.4.2014 <http://www.tenk.fi/fi>.

Tykes 2010. Benchmarking-menetelmä. Viitattu 23.3.2014
http://tykes.lpt.fi/methods_docs/BENCHMARKING_MENETELMAKORTTI2.pdf.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2010. Ravitsemushoito. Suositus sairaaloihin, terveyskeskuksiin, palvelu- ja hoitokoteihin sekä kuntoutuskeskuksiin. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Valvira 2012. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvat. Valtakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Viitattu 9.2.2014 http://www.valvira.fi/files/tiedostot/s/i/Sijaishuollon_valvontaohjelma.pdf.

Vanhanen, S. 2014. Kuka auttaisi meidän perhettä? Sijoitetun lapsen ja hänen perheensä tukeminen ja jälleenyhdistäminen – kehittämishankkeen raportti. Forssa: Sos-lapsikylä.

Viinamäki, L. (toim.) 2010. Sosionomin ammatti ja työ 2010 – 2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisu. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Vilen, M.; Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.

Vilen, M.; Seppänen, P.; Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilka, H. 2007. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Virtuaali ammattikorkeakoulu 2014. Monimuotoinen / toiminnallinen opinnäytetyö. Viitattu 11.2.2014 <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906>.

Väestöliitto 2014. Mitä tarkoittaa asiakaslähtöisyys. Viitattu 10.11.2014 http://vaestoliitto.fi/mita_tarkoittaa_asiakaslahtoisyys.

Viewpoint learning 2014. Ground Rules for Dialogue. Viitattu 5.10.2014 <http://www.viewpointlearning.com/about-us/ground-rules-for-dialogue/>.

Womack, P. 2010. Dialogue. New York: Routledge.

Hyvät yhteistyökumppanit!

Sosionomiopiskeluni lähenevät loppuaan. Opinnäytetyönäni aion toteuttaa perhekoteihimme sijoitettujen lasten ja nuorten vanhemmille virkistyspäivän yhdessä Harrin, Kirsin & Henryn kanssa heinäkuun lopulla. Virkistyspäivien järjestäminen liittyy perhekotiemme perhetyön kehittämiseen, Kirsi & Henry opiskelevat myös sosionomi(AMK)- tutkintoa ja he tekevät perhekotiemme perhetyöstä prosessikuvauksen. Virkistyspäivän tavoitteena on, että vanhemmat voisivat jakaa kokemuksia ja luoda uusia tuttavuuksia samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa ja kokea siten voimaantumisen tunteita. Tavoitteena on myös saada vanhemmilta näkemyksiä siitä, miten he toivoisivat perhekotiemme perhetyötä jatkossa toteutettavan. Virkistyspäivistä on tarkoitus tehdä pysyvä käytäntö, se toteutetaan ainakin kaksi kertaa vuodessa. Virkistyspäivän sisältö suunnitellaan yhdessä ryhmän osallistujien kanssa ja heidän toivomuksiensa pohjalta. Toteuttamispaikka on vielä avoin, se selviää sitten, kun tiedämme osallistujien lopullisen määrän. Paikka on kuitenkin sellainen, jossa on tilaa yhdessäololle ja sieltä saadaan sekä kahvit että ruuat. Perhekoti kustantaa kaikki päivästä aiheutuvat kulut.

Ystävällisin terveisin

Minna Kirkkala-Virtanen
 Katrin Palvelukoti Oy
 Pietolan perhekoti
 sekä
 Harri Virtanen
 Katrin Palvelukoti Oy, Pietolan perhekoti
 Kirsi Tuomola & Henry Virtanen
 Katrin Palvelukoti Oy, Vanhakartanon perhekoti

Uusikaupunki 15.6.2014

Hei!

Sosionomiopiskeluni lähenevät loppuaan. Opinnäytetyönäni aion toteuttaa perhekoteihimme sijoitettujen lasten ja nuorten vanhemmille ja isovanhemmille virkistyspäivän yhdessä Harrin, Kirsin & Henryn kanssa heinäkuun viimeisellä viikolla. Virkistyspäivien järjestäminen liittyy perhekotiemme perhetyön kehittämiseen, Kirsi & Henry opiskelevat myös sosionomi(AMK)-tutkintoa ja he tekevät perhekotiemme perhetyöstä prosessikuvauksen. Virkistyspäivän tavoitteena on, että te lapsille läheiset ihmiset voisitte jakaa kokemuksia ja luoda uusia tuttavuuksia samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa ja kokea siten voimaantumisen tunteita. Tavoitteena on myös saada teiltä vanhemmilta näkemyksiä ja ajatuksia siitä, miten te toivoisitte perhekotiemme perhetyötä jatkossa toteutettavan. Virkistyspäivistä on tarkoitus tehdä pysyvä käytäntö. Virkistyspäivän sisältö suunnitellaan yhdessä osallistujien kanssa ja osallistujien toivomuksien pohjalta. Toteuttamispaikka on vielä avoin, se selviää sitten, kun tiedämme osallistujien lopullisen määrän. Paikka on kuitenkin sellainen, jossa on tilaa yhdessäololle ja sieltä saadaan sekä kahvit että ruuat. Perhekoti kustantaa kaikki päivästä aiheutuvat kulut, myös matkakustannukset tarvittaessa. Päivän kesto on noin neljästä viiteen tuntia.

Siksi toivoisinkin saavani teiltä lasten läheisiltä vastauksen sähköpostitse, puhelimitse tai tekstiviestillä **kesäkuun 25 päivään mennessä**, osallistutko virkistyspäiville ja myös sen, mikä päivä 28.-31.7.2014 välisenä aikana sopisi sinulle parhaiten. Osallistujiin otan ilmoittautumisen jälkeen yhteyttä, jotta voimme yhdessä suunnitella päivän sisältöä ja sopia tarkan päivämäärän teidän aikataulujenne pohjalta.

Ystävällisin terveisin

Minna Kirkkala-Virtanen
 Katrin Palvelukoti Oy
 Pietolan perhekoti
 sekä
 Harri Virtanen
 Katrin Palvelukoti Oy, Pietolan perhekoti
 Kirsi Tuomola & Henry Virtanen
 Katrin Palvelukoti Oy, Vanhakartanon perhekoti

VIRKISTYSPÄIVÄN OHJELMA

11.00 Kokoontuminen Kartanon Karkurien pihamaalle, osoite Karsluodontie 14, Uusikaupunki. Tästä lähdemme yhdessä Kartanon Karkurien kesämökille.

11.20 Tervetuliaiskahvit ja suolaisia tuulihattuja kahvin kera. Samalla tutustumme toisiimme, vapaamuotoinen tutustumiskierros ja keskustelua.

13.00 Ruokailu, päivän menu: Grillattua possunfileetä ja makkaraa, pekoni-sieninyytit, tonnikalasalatti, vihreä salaatti ja patonkia. Ruokajuomana maito, vesi ja kivennäisvesi.

14.00 Keskustelua läheisten esille tuomista aiheista ja rentoa yhdessäoloa. Sauna- ja uintimahdollisuus.

15.00 Päätöskahvit juustokakun kera. Pieni suullinen palautekierros ja palaute-lomakkeiden täyttö.

16.00 HYVÄÄ KOTIMATKAA!!!

PALAUTELOMAKE PERHEKODIN LASTEN LÄHEISTEN VIRKISTYSPÄIVÄSTÄ

Voitteko ystävällisesti vastata alla oleviin kysymyksiin, vastaukset pysyvät nimettöminä.

1. Oliko päivä mielestänne onnistunut?

Ympyröikää haluamanne vaihtoehto: Kyllä / Ei

2. Mistä piditte eniten päivässä?

3. Haluaisitteko, että vastaavanlaisia päiviä järjestettäisiin tulevaisuudessakin?

a) Ympyröikää haluamme vaihtoehto: Kyllä / Ei

b) Jos vastasitte edelliseen kyllä, millaisia toivomuksia teillä on päivien sisällön suhteen?

4. Miten muuten toivoisitte perhekodin tekevän yhteistyötä lasten omaisten kanssa?

☀️ KIITOS VASTAUKSISTANNE ☀️

MUISTIO 1

Paikka ja aika: Pietolan perhekoti, Uusikaupunki 15.12.2013

Paikalla Minna Kirkkala-Virtanen ja neljä perhekodin työntekijää

Tapaamisen aihe: Ehdotuksia kehittämistehtävän aiheeksi.

- jälkihuollon kehittäminen
- vanhemmuutta tukeva ryhmä
- nuorten turvataitoryhmä
- virkistyspäivät lapsille ja /tai vanhemmille
- asiakastytyväisyys: lapset, vanhemmat, sosiaalityöntekijät...
- teemailta
- perhetyön kehittäminen
- perehdytyskansion päivittäminen

MUISTIO 2

Paikka ja aika: Pietolan perhekoti, Uusikaupunki 11.5.2014

Paikalla Minna Kirkkala-Virtanen ja kolme perhekodin työntekijää

Tapaamisen aihe: Virkistyspäivän suunnittelu

- työntekijät toivoivat pääsevänsä osallistumaan myös virkistyspäivään
- kutsutaan myös isovanhempia
- pidetäänkö omalla mökillä vs. "vieras paikka" -> jälkimmäinen vaihtoehto
- tarjotaan 2 x kahvit sekä lämmin ruoka
- ei "väkisin" järjestettyä ohjelmaa päivälle
- päivän kesto? Max. 5 tuntia
- päivän rakenne ja sisältö osallistujien toiveitten pohjalta

MUISTIO 3

Paikka ja aika: Pietolan perhekoti, Uusikaupunki 27.8.2014

Paikalla Minna Kirkkala-Virtanen ja kolme perhekodin työntekijää

Tapaamisen aihe: Virkistyspäivän arviointia ja jatkokehittämissuunnitelmia

- perhekodin vanhemmat kokivat päivän onnistuneeksi
- työntekijät toivoivat edelleen pääsevänsä osallistumaan yhteisiin tapahtumiin
- kirjallisen ja suullisen palautteen palautteen läpikäynti
- läheisten toivomukset perhekodin perhetyön kehittämiseksi käytiin läpi - > seuraavassa palaverissa pohditaan, mitä ja miten nousseista aiheista lähdetään työstämään
- pidetään pikkujoulujuhlat joulukuussa, kaikki työntekijät ja lapset osallistuvat, kutsutaan läheiset myös
- Minna hoitaa organisoinnin, J. vastaa ohjelmapuolesta